

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
Навчально-науковий Інститут лісового і садово-паркового господарства
Кафедра лісівництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
на тему:

**Мисливська фауна Національного природного парку «Сколівські
Бескиди»: чисельність, поширення та охорона»**

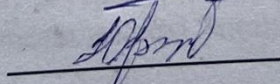
Спеціальність 205 Лісове господарство
(код і назва)
Освітньо-професійна програма 205.2 Мисливське господарство
(код і назва)

Керівник

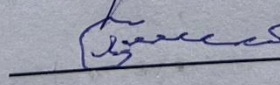
проф. Хоєцький П. Б.

Виконав ст. гр. МГ-61м

Преснер Ю. Ю,

Рецензент:

проф. Генік Я. В.

Львів – 2024

Міністерство освіти і науки України
Національний лісотехнічний університет України

Інститут: лісового і садово-паркового господарства
Кафедра: лісівництва
Освітній ступінь: магістр
Спеціальність: 205 - Лісове господарство
Освітньо-професійна програма: Мисливське господарство

ЗАТВЕРДЖУЮ:

/ Зав. кафедри проф. Криницький Г.Т.

« 13 » 11 2024 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА**

Преснеру Юрію Юріювичу

Тема роботи: Мисливська фауна Національного природного парку «Сколівські Бескиди»: чисельність, поширення та охорона
затверджена наказом по університету від «16» вересня 2024 р. № С-706

2. Термін здачі студентом закінченого проекту (роботи): 3.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: літературні джерела; літописи природи; матеріали польових досліджень життєдіяльності мисливських тварин, матеріали обліків мисливської фауни.

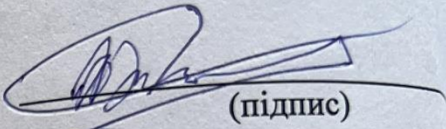
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які належить розробити): вступ, огляд літератури; програма та методика робіт; господарська та наукова діяльність НПП «Сколівські Бескиди»; стан поголів'я мисливських тварин в угіддях НПП; охорона мисливської фауни; висновки; список літератури, додатки.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): розподіл площі земель НПП «Сколівські Бескиди» за функціональними зонами; види та обсяги рубань лісу на території НПП «Сколівські Бескиди»; таксономічна структура ссавців НПП «Сколівські Бескиди»; чисельність та поширення мисливських звірів в НПП «Сколівські Бескиди»; таксономічна структура птахів НПП «Сколівські Бескиди»; чисельність та поширення мисливських птахів в НПП «Сколівські Бескиди».

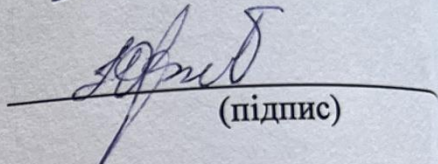
6. Консультанти по проекту з зазначеними		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ	Консультант		

7. Дата видачі завдання: 5.08.2024 р.

Керівник

(підпис)

Завдання прийняв до виконання :

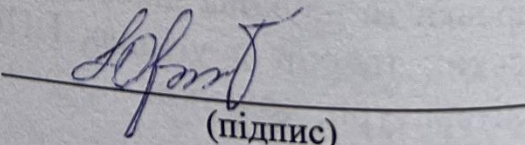

(підпис)

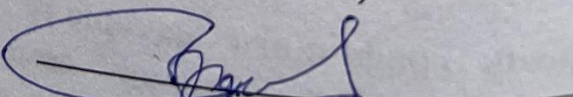
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Термін виконання етапів роботи	Примітки
1.	Отримання вихідного завдання	5.08.2024	виконано
2.	Опрацювання літературних джерел	6.08.2024-13.08.2024	виконано
3.	Проведення польових робіт	14.08.2024-12.09.2024	виконано
4.	Опрацювання зібраного фактичного матеріалу	12.09.2024-1.10.2024	виконано
5.	Написання загальних розділів роботи	1.10.2024-21.10.2024	виконано
6.	Опрацювання спеціальної частини	22.11.2024-4.11.2024	виконано
7.	Комп'ютерний набір тексту	5.11.2023-25.11.2023	виконано
8.	Оформлення додаткового матеріалу	26.11.2023-2.12.2023	виконано
9.	Здача завершеної роботи	3.12.2023	виконано

Студент-дипломник

Керівник роботи

(підпис)

УДК 637.7

Преснер Ю. Ю. Мисливська фауна Національного природного парку «Сколівські Бескиди»: чисельність, поширення та охорона. Кваліфікаційна робота магістра. – Львів: НЛТУ України, 2024. – 67 с.

Анотація

Наведено коротку історію дослідження фауни Сколівських Бескид у другій половині ХХ - на початку ХХІ ст. Проведено аналіз господарської та наукової діяльності НПП «Сколівські Бескиди». Проаналізований охоронний статус мисливських тварин. Із 20 видів мисливських звірів, поширених на території НПП «Сколівські Бескиди, сім внесено у Червону книгу України, 17 видів внесено у II і III списки Бернської конвенції, один вид – до списку Бонської конвенції і два – до Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи. Із 20 видів птахів шість видів внесено у Червону книгу України. Всі види внесено до II і III списків Бернської конвенції, дев'ять видів – до списків Бонської конвенції і два види – до Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи.

Ключові слова: Сколівські Бескиди, природо-охоронні території; охоронний статус, рідкісні види, мисливські тварини.

Рис. 4, Табл. 16, бібліогр. 43.

Presner Yu. Yu. Hunting fauna of the "Skolivski Beskydy" National Nature Park: number, distribution and protection. – Lviv: NLTU of Ukraine, 2024. – 67 p.

Abstract

A brief history of the study of the fauna of the Skolivskie Beskydy in the second half of the 20th – early 21st centuries is presented. An analysis of the economic and scientific activities of the Skolivskie Beskydy National Park is conducted. The protection status of game animals is analyzed. A brief history of the study of the fauna of the Skolivskie Beskydy in the second half of the 20th - early 21st centuries is presented. An analysis of the economic and scientific activities of the Skolivskie Beskydy National Park is conducted. The protection status of game animals is analyzed. Of the 20 species of game animals, seven are listed in the Red Book of Ukraine, 17 species are listed in the II and III lists of the Bern Convention, three species are listed in the Red List of the International Union for Conservation of Nature and five in the European Red List.

Keywords: Skole Beskids, nature conservation areas; protection status, rare species, game animals.

Fig. 6, Table 12, bibliography. 43.

Зміст

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ФАУНИ СКОЛІВСЬКИХ БЕСКИД	6
1.1. Дослідження фауни Сколівських Бескид у ХХ ст.	6
1.2. Дослідження фауни Сколівських Бескид на початку XXI ст.	8
РОЗДІЛ 2. ПРОГРАМА І МЕТОДИКА РОБІТ	14
2.1. Програма робіт	14
2.2. Особливості методики дослідження мисливської фауни на територіях природно-заповідного фонду	15
РОЗДІЛ 3. ГОСПОДАРСЬКА ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НПП «СКОЛІВСЬКІ БЕСКИДИ»	19
3.1. Адміністративно-господарська структура парку	19
3.2. Характеристика лісового фонду	21
3.3. Функціональне зонування території НПП	26
3.4. Господарська діяльність парку	30
3.5. Наукова діяльність парку	31
РОЗДІЛ 4. СТАН ПОГОЛІВ'Я МИСЛИВСЬКИХ ТВАРИН В УГІДДЯХ НПП	36
4.1. Таксономічна структура ссавців і птахів НПП	36
4.2. Чисельність та поширення мисливських звірів у НПП	39
4.3. Чисельність та поширення мисливських птахів у НПП	45
РОЗДІЛ 5. ОХОРОНА МИСЛИВСЬКОЇ ФАУНИ	48
5.1. Антропогенний вплив на погोलів'я мисливських тварин та природно-територіальні комплекси НПП	48
5.2. Порухення природоохоронного режиму	49
5.3. Охоронний статус мисливських тварин	50
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	59
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

У сучасний період значного антропогенного впливу на природні екосистеми істотне значення в екологічній політиці багатьох країн світу набуває питання охорони навколишнього життєвого середовища. На різних європейських і всесвітніх форумах, сесіях Генеральної асамблеї ООН присвячених питанням екології, а також у державних актах багатьох країн і зокрема України, відзначається виняткове значення збереження біорізноманіття для наступних поколінь. У 1992 р. на конференції ООН у Ріо-де-Жанейро було прийнято Конвенцію про збереження біорізноманіття. Біологічне різноманіття має виняткове рекреаційне, екологічне, наукове, економічне, естетичне, генетичне, освітнє, соціальне значення. Одним із шляхів збереження біорізноманіття полягає у створенні природо-заповідних об'єктів.

Упродовж XVII-XX ст. у межах України зникли деякі види мисливської фауни, багато стали рідкісними. З метою охорони і збереження біологічного різноманіття в Україні організовували природоохоронні території. Особливо багато територій різної форми заповідності (природний заповідник, національний природний парк, заповідне урочища та ін.) організовані на території країни у кінці XX ст. З 1999 р. у Карпатах функціонує Національний природний парк «Сколівські Бескиди». За 25-річний період існування НПП відбулися зміни на природо-заповідній території. Значно зменшився вплив лісогосподарської діяльності на екосистеми парку, покращилась охорона природних комплексів, здійснювались наукові дослідження за програмою «Літопису природи» тощо. Тому метою кваліфікаційної роботи є аналіз стану мисливської фауни, чисельності та поширенні основних видів мисливських тварин, їх охоронні статуси на території Національного природного парку «Сколівські Бескиди».

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ФАУНИ СКОЛІВСЬКИХ БЕСКИД

1.1. Дослідження фауни Сколівських Бескид у ХХ ст.

Особливості географічного розташування та клімату Сколівських Бескид сприяли тут формуванню різноманітної за видовим складом фауни гірської екосистеми. Бескиди характеризуються унікальним тваринним світом, який у другій половині ХХ ст. досліджували зоологи, біологи, екологи, мисливствознавці, натуралісти. Фауні ссавців Карпат присвячені численні праці (Татаринів, 1956, Полушина, 1956; Колюшев, 1959; Татаринів, 1959; Полушина, Владышевский, 1963; Янголенко, 1963; Довганич, 1986; Рудышин, 1986; Гринчишин, 1999 та ін.). Зоологи-теріологи приділяли увагу фауні ссавців ландшафтно-зональних угруповань України. Упродовж 1946-1956 рр. співробітниками Львівського науково-природознавчого музею АН України, Львівського державного університету у різних виданнях опубліковано понад 40 наукових праць (Татаринів, 1956). Науковці публікували оригінальні статті із фауністики, екології наземних і водних тварин Карпат та суміжних територій тощо. Проте, дослідження, які проводили науковці Львівського, Чернівецького, Ужгородського університетів, не завжди були планомірними і узгодженими, в результаті виявилось, що деякі гірські регіони і різні групи хребетних вивчені більше, ніж інші. Також не завжди при дослідженнях застосовували однакові методи і самі методи не завжди характеризувалися достатньою точністю. Однак, дослідженнями були охоплені всі регіони Карпат, але більшу увагу приділяли Чорногорі, як території найбагатшій за видовим складом та доступній для проведення експедицій. Матеріали про фауну інших регіонів, зокрема Сколівських Бескид, були значно менші за обсягом, або відсутні (Загороднюк та ін., 1997).

Проте, до кінця ХХ ст. обсяги досліджень фауни Карпат досягнули такого рівня, що дозволило сформувати повні списки хребетних тварин (риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці) та підготувати зведені відомості щодо еколого-біологічної характеристики фауни гірських територій (Татаринів, 1973;

Турянин, 1975; Загороднюк та ін., 1997). У монографіях, роботах дослідників наведений таксономічний список теріофауни, рідкісних та фонових видів Українських Карпат тощо. Так, в монографії професора Татарінова К. А. критично проаналізовано видовий склад хребетних Заходу України, і зокрема Українських Карпат, подано екологію, поширення, чисельність, основні принципи охорони та відтворення їх популяцій (Татарінов, 1973).

Планомірні та систематичні дослідження безхребетних Східних Карпат розпочалися в другій половині ХХ ст. Зазвичай більшість досліджень лише фрагментарно стосувалася регіону Сколівських Бескид. Так, дослідженням турунів ялинових лісів Сколівських Бескид упродовж 1994-1997 рр. присвячені роботи кандидата біологічних наук Різуна В. Б. Вони проведені у хвойних насадженнях, які в умовах НПП займають понад 50% площі, з них домінують деревостани з перевагою ялини – понад 70%. У насадженнях, які проростають на висотах 700-900 м н. р. м., зареєстровано 20 видів турунів із 11 родів (Різун, 2000).

Перші дослідження, які стосувалися птахів Східних Карпат, мали характер випадкових спостережень і увагу дослідники приділяли зовнішньоморфологічній діагностиці та систематиці. Дослідження Ф. Страутмана з орнітофауни Карпат подано у двох монографіях "Птицы Советских Карпат" (1956) і "Птицы западных областей Украины" (1963). У монографіях проаналізовано поширення, чисельність, закономірність розподілу орнітофауни у гірських умовах, антропогенний вплив на оселища існування птахів тощо. Птахам Українських Карпат присвячена дисертаційна робота «Орнитологические комплексы лесных экосистем Карпат, их экология, практическое значение и охрана» професора А. Гузія (1992). Автор у дисертаційній роботі розглянув питання сезонного поширення орнітофауни у різних типах і групах типів лісу, зв'язки орнітокомплексів з породним складом насаджень тощо.

1.2. Дослідження фауни Сколівських Бескид на початку ХХІ ст.

Національний природний парк "Сколівські Бескиди" розташований в Карпатах у Львівській області. Організований парк 11 лютого 1999 р. в межах колишнього Дрогобицького, Сколівського і Турківського районів згідно із Указом Президента України № 157/99. Його межі прокладені по руслах річок, вододільних хребтах, тобто по межах територіальних природних комплексів. Площа природо-заповідної території становить понад 24 тис. га, з них близько 11 тис. га без вилучення в основного землекористувача – Сколівського військового лісгоспу. Вся територія парку (понад 96%) покрита лісом, нелісові землі займають 3,6% території парку. Національний парк відноситься до Державного агентства лісових ресурсів України.

Першочергове завдання НПП полягало в інвентаризації фауни. Зокрема, влітку 2000 р. дослідження багатоніжок (Mugilopoda) парку провела О. В. Косяненко. Згідно досліджень науковця, на теренах Сколівських Бескид зареєстровано 9 рідкісних видів (Косяненко, 2004).

Дослідженнями проведеними на початку ХХІ ст. провідним науковим спеціалістом Державного природознавчого музею НАН України (м. Львів) Різуном В. Б. встановлено у межах Сколівських Бескид існування 54 видів турунів з 23 родів, або 34% карабідофауни Бескид і 12% Українських Карпат, що свідчило про недостатню вивченість твердокрилих на території національного парку. Дев'ять турунів виявились карпатськими ендеміками, із них: із східнокарпатським типом ареалу – чотири види (*Nebria fuscipes* Fuss, *Carabus zawadzki* Kraatz, *Trechus pulpani* Reš., *Deltomerus carpathicus* (Mill.)), із західно-східнокарпатським – два (*Carabus obsoletus* Sturm, *Duvalius subterraneus* Mill.), із загальнокарпатським – три (*Trechus latus* Putz., *Pterostichus foveolatus* Duft., *P. pilosus* (Host)). На основі польових досліджень та аналізу літературних джерел встановлено, що на території парку існує понад 200 видів павуків, близько 300 видів жуків-турунів, понад 700 видів лускокрилих.

Видове різноманіття земноводних та їх поширення залежить від гідрологічних умов, типу лісорослинних умов тощо. Особливість території НПП

полягає в тому, що тут поширені чотири види тритонів, два із них (тритон альпійський, тритон карпатський) занесені до Червоної книги України (ЧКУ). Також із хвостатих земноводних у ЧКУ внесена саламандра (*Salamandra salamandra* L.). Стану популяцій альпійського (*Triturus alpestris* L.) і карпатського тритонів (*Triturus montadoni* L.) присвячена публікація групи дослідників (Мисюра, Гасо, Гринчишан, 2001; Федонюк, 2005).

Лісові біотопи парку сприятливі для існування деяких видів безхвостих земноводних. Сіра ропуха (*Bufo bufo* L.), а також трав'яна (*Rana temporaria* L.) та гостроморда (*Rana temporaria* Nilss.) жаби серед трав, у підстилці шукають корм, укриття для зимівлі тощо. Звичайними видами у межах парку є жовточерева кумка (*Bombina variegata* L.) та квакша (*Hyla arborea* L.). Основні біотопи існування кумки – невеликі тимчасові водойми, ставкові комплекси та ін., а поширення квакші приурочене до узлісь, чагарників по берегах водойм тощо. Широке поширення кумки пояснюється наявністю невеликих водойм серед ґрунтових доріг, які вона заселяє і проводить там істотний період часу.

Із рептилій фоновими видами екосистем НПП є ящірка прудка (*Lacerta agilis* L.) і живородна (*Lacerta vivipara* Lichten.), вуж звичайний (*Natrix natrix* L.) та гадюка звичайна (*Vipera berus* L.). Рідше трапляється веретільниця ламка (*Anguis fragilis* L.), а мідянка (*Coronella austriaca* Laurenti) – вид занесений до Червоної книги України (Федонюк, 2005).

Орнітофауні Сколівських Бескид присвячені публікації А.-Т. Башти (2000, 2001, 2002 та ін.). Згідно досліджень, у гірських умовах було зареєстровано 90 видів, з них: понад 50 – гніздові види і близько 10 ймовірно гніздяться у межах парку. Найбільша різноманітність орнітофауни виявлена у смереково-ялицево-букових насадженнях. У гніздовий період тут гніздиться близько 80% видів птахів Сколівських Бескид. У букових насадженнях обліковано 64 видів, ялинових – понад 50, а у вільхових – понад 40 видів (Башта, 2000). Для всіх насаджень, які поширені у Сколівських Бескидах, близько 27 % птахів є спільними. Дев'ять видів птахів, які гніздяться у гірських умовах, занесені у Червону книгу України, а саме: зміїд (*Circaetus gallicus* Gmelin), орел-карлик

(*Hieraaetus pennatus* Gm.), підорлик малий (*Aquila pomarine* Ch.), лелека чорний (*Ciconia nigra* L.), пугач (*Bubo bubo* L.), сова довгохвоста (*Strix uralensis* Pall.), сич волохатий (*Aegolius funereus* L.), глушець (*Tetrao urogallus* L.), сорокопуд сірий (*Lanius exubitor* L.).

У монографії проф. Гузія А. І. (2006), присвяченій просторово-типологічній організації населення птахів, приділяється увага Українським Карпатам. Автором встановлено залежність між насадженнями та структурою населення птахів гірського регіону. Проаналізовано просторово-типологічну організацію орнітокомплексів і їх залежність від складу, віку деревостанів, типу лісорослинних умов тощо. Автор обґрунтував формування лісових орнітологічних комплексів у залежності від періоду року, вікових категорій деревостанів, групи типів лісу тощо (Гузій, 2006).

На початку XXI ст. в угіддях парку екологію мишоподібних гризунів вивчала Н. Стецула (2010). В умовах природо-заповідної території встановлено біотопічне поширення і вертикальний розподіл дрібних гризунів, їх сезонну динаміку, деякі аспекти живлення і проаналізовано їх таксономічне різноманіття (Стецула, 2008; Хоєцький, 2006). У межах парку зареєстровано 11 видів мишоподібних гризунів: миша хатня (*Mus musculus*), миша польова (*Apodemus agrarius*), мишка лучна (*Micromys minutus*), мишак лісовий (*Sylvaemus sylvaticus*), мишак жовтогрудий (*Sylvaemus tauricus*), нориця гірська (*Arvicola scherman*), нориця руда (*Myodes glareolus*), нориця підземна (*Terricola subterraneus*), нориця звичайна (*Microtus arvalis*), нориця північна (*Microtus agrestis*) та мишівка лісова (*Sicista betulina*). Динаміка чисельності мишоподібних гризунів залежить від погодних умов, насіневої продуктивності рослин, локальних умов тощо. Вони заселяють різноманітні біотопи парку і поширені на висотах від 500 до 1200 м н. р. м. Максимальна різноманітність дрібних звірків характерна для зрубів, луків та буково-ялинових лісів. Істотна таксономічна різноманітність притаманна для грабово-букових, букових та мішаних насаджень (Стецула, 2010). Прослідковується деяка закономірність: для луків фоновими видами є нориця гірська, звичайна і підземна, а також миша польова. Тільки в лучних біотопах

трапляється нориця гірська. Буково-смерекові ліси найчастіше заселяє мишак жовтогрудий. Спорадично поширені нориця північна, мишка лучна та миші польова і хатня. Всіх мишоподібних гризунів поділено на три групи. До першої групи віднесені види (миша хатня, мишка лучна, миша польова, нориця північна) не чисельні, трапляються в окремих біотопах парку. Гризуни віднесені до другої групи (мишаки лісовий і жовтогрудий, нориця руда) становлять основу фауністичного комплексу лісових насаджень. Вони характеризуються істотною чисельністю, яка ґрунтується на значній плодючості видів та істотних кормових ресурсах біотопів. Третя група – види (нориця звичайна, гірська і підземна) заселяють лучні екосистеми (Стецула, 2008, 2010).

Життєдіяльність лиликоподібних тісно пов'язана з лісовими екосистемами (Башта, 2000, 2002, 2005). Фоновими видами на території Сколівських Бескид є нічниця мала (*Myotis alcathoe*), нічниця довговуха (*Myotis bechsteinii*), нічниця Брандта (*Myotis brandtii*), нічниця водяна (*Myotis daubentonii*) і нетопир карлик (*Pipistrellus pipistrellus*). Рідше трапляються кажан північний (*Eptesicus nilssonii*), нічниця велика (*Myotis myotis*). У біотичному відношенні рукокрилі частіше полюють у мішаних насадженнях, а в ялинових деревостанах їх активність у 10 разів менша. Дослідженнями проведеними у весняно-літній період 2015 р. на семи пробних площах встановлено існування на території НПП десяти видів кажанів. Значна кількість рукокрилих внесені до Червоної книги України, Європейського червоного списку тварин, зокрема у Сколівських Бескидах зареєстровано поширення рідкісні види: підковик малий (*Rhinolophus hipposideros*), нічниця велика, нічниця війчаста (*Myotis nattereri*), широковух європейський (*Barbastella barbastellus*), вухань звичайний (*Plecotus auritus*) та ін. (Башта, 2000; Башта, Приндак, 2017).

За двадцятип'ятирічний період існування парку колективом авторів (співробітники НПП, наукових установ і вищих учбових закладів Львівщини) було видано дві монографії, що стосувалися тваринного світу Сколівських Бескид (Дейнека та ін., 2008; Крамарець та ін., 2019). В основі монографії – власні дослідження науковців та аналіз літературних джерел. У монографії 2008

р. проаналізоване видове різноманіття тварин, а також еколого-фауністичні комплекси НПП. Основна увага у монографії приділена хребетним. Один із розділів присвячений умовам існування, живлення риб у водоймах парку. Приведений їх видовий склад, наведено коротку характеристику фонових і рідкісних видів. Загалом, іхтіофауна водойм Сколівських Бескид налічує понад 20 видів риб (Куликів, Хоєцький, 2003; Куликів, Хоєцький, 2004).

У монографії подано методики дослідження хребетних НПП. Зокрема польові дослідження земноводних і плазунів проводили за загальноприйнятими методиками. Одним із основних методів обліку – маршрутний. Розглянуто біолого-екологічну характеристику видів батрахо- та герпетофауни, їх умови існування, живлення тощо.

У монографії детально розглянуто орнітофауну Сколівських Бескид, зокрема подано коротку історію досліджень та загальну характеристику орнітофауни. Гніздова орнітофауна парку налічує понад 120 видів птахів, близько 50% є осілими і належать зазвичай до групи дендрофільних, інші – перелітними. В монографії проаналізовано орнітофауну лісових екосистем, а також наведено біотопічний розподіл птахів у гніздовий період у залежності від віку та складу насаджень: старі ліси – ялинові, букові, мішані; молоді ліси – ялинові, букові, мішані. Окремо подано видовий склад птахів життєдіяльність яких приурочена до вирубок, галявин тощо. Крім орнітокомплексів мішаних, букових, ялинових та сіровільхових лісів, проаналізовано угруповання птахів річкових і прибережних екосистема парку, а також аграрних та урбанізованих екосистем. Поряд із характеристикою літньої орнітофауни у монографії наведено біотопічний розподіл зимуючих видів на території парку. У колективній праці запропоновано заходи, які спрямовані на збереження видового різноманіття шляхом розвитку традиційних форм господарської діяльності, а саме: посадка біля садиб населення ягідних чагарників; ручне сінокосіння; чергування не великих за площею орних ділянок із пасовищами, сіножаттями; осінньо-зимове вирубування насаджень з метою заготівлі дров без використання значної техніки тощо (Крамарець та ін., 2019).

В одному із розділів монографії наведено еколого-систематичний огляд ссавців, подано методику досліджень різних їх груп. На території парку зареєстровано 40% видів ссавців фауни країни. Вони належать до шести рядів, 17 родин. Характеристику видів ссавців подано у розрізі рядів.

У монографії 2019 р. узагальнено дослідження за 25-річний період, які були проведені у межах НПП. У роботі основна частина присвячена рослинності НПП, менше уваги приділена тваринному світу. Зокрема, у монографії подано видовий склад та біолого-екологічну характеристику риб, земноводних, плазунів, птахів та ссавців. Крім історичного нариса територій, що включені у межі парку, рослинного і тваринного світу, у монографії подано використання об'єктів та природних комплексів парку згідно із затвердженим Проектом організації природо-заповідної території.

Отже, територія Національного природного парку «Сколівські Бескиди» відзначається багатою і різноманітною фауною, яка включає представників різних класів тварин, таких як ссавці, птахи, амфібії, рептилії та безхребетні. Серед тварин, і зокрема мисливських, виявлених у межах НПП, присутні охоронювані та раритетні на різних рівнях (від міжнародного до регіонального) види.

РОЗДІЛ 2. ПРОГРАМА ТА МЕТОДИКА РОБІТ

2.1. Програма робіт

Охорона біологічного різноманіття, зокрема мисливської фауни, є важливою проблемою України, зокрема Східних Карпат, які характеризуються значним і різноманітним за видовим складом тваринним світом. У сучасних умовах виняткового змісту набуває збереження фауни об'єктів природно-заповідного фонду, як рефугіумів не тільки для рідкісних видів звірів і птахів, але й мисливських видів (Сухорська, Калин, Миго, 2015).

З метою збереження, відтворення та раціонального використання природних об'єктів у 1999 р. організовано НПП «Сколівські Бескиди». Завдання парку полягає в охороні та збереженні біологічного різноманіття, природного середовища існування фауни і флори, ландшафтів гірських екосистем тощо. Умови Сколівських Бескид є сприятливими щодо відтворення популяцій диких тварин, а заповідна територія повинна виконувати функції рефугіуму для збільшення чисельності мисливської фауни для суміжних територій. Тому мета кваліфікаційної роботи полягає в аналізі стану мисливської фауни, чисельності та поширенні основних видів мисливських тварин, їх охоронні статуси на території НПП «Сколівські Бескиди».

Відповідно до мети кваліфікаційної роботи програмою робіт передбачено:

- провести аналіз дослідження фауни на території Сколівських Бескид в кінці XX - на початку XXI ст.;
- проаналізувати господарську та наукову діяльність НПП «Сколівські Бескиди»;
- встановити чисельність та поширення основних видів мисливських тварин природо-заповідної території;
- встановити охоронні статуси мисливських звірів і птахів в межах національного природного парку;
- проаналізувати стан охорони природо-заповідної території.

2.2. Особливості методики дослідження мисливської фауни на територіях природно-заповідного фонду

У Законі України «Про природно-заповідний фонд України» (1994 р.) зазначено, що у заповідниках і національних природних парках країни передбачено ведення Літопису природи. Відповідно до ЗУ розроблені Положення про організацію наукових досліджень у заповідниках і національних природних парках України (1998 р.) та Положення про наукову діяльність заповідників та національних природних парків України (2000 р.). У Літописах природи узагальнюються результати наукових досліджень, які проводяться на природно-заповідних територіях, упродовж поточного року. Щорічні результати досліджень оформляють у вигляді окремих томів. Нами проаналізовано Літописи природи НПП «Сколівські Бескиди», інші літературні джерела, що стосуються тваринного світу Сколівських Бескид.

З метою довготривалого фауністичного моніторингу за станом фауни та флори в екосистемах парку польові роботи працівників парку, науковців зазвичай ґрунтувалися на маршрутних обліках. Зокрема, для таксації кажанів використовують маршрутний метод із використанням статичних ультразвукових детекторів Song Meter Mini Bat detector (Wildlife Acoustics), а одержані звукові сигнали рукокрилих аналізувались із використанням програмного забезпечення Kaleidoscope Pro (Wildlife Acoustics). Також облік зимових скупчень рукокрилих проводять у деяких підземних порожнинах (Башта, 205: Башта, Приндак, 2017).

Дослідження земноводних і плазунів на маршрутах проводили із зазначенням географічних координат, концентрацію кисню у водоймах визначали оксиметром AZ-8403, відносну вологість повітря та температуру – термогігрометром (модель PCE-444), а висоту над рівнем моря їх стацій існування визначали за допомогою GPS-навігатора (модель Garmin eTrex). Чисельність батрахо- та герпетофауни встановлювали упродовж весняно-літнього періоду від початку пробудження багатьох видів і репродуктивного періоду та до початку осені, коли більшість цих тварин розшукують місця для зимівлі. Облік плазунів і земноводних проводили у фіксованій смузі шириною 5

м (для окремих видів – 10 м) на маршруті різної довжини (Федонюк, 2005). Земноводних, постійно пов'язаних з водою, підраховували вздовж берегової лінії річки або у невеликих тимчасових калюжах, де ці тварини розмножувались. Окремі обліки були проведені на ставках. Деякі види обліковували під час розмноження (ропухи), під час весняного скупчення (бурих, зелених жаб).

Після організації парку облік дрібних ссавців проводили найбільш поширеним методом – пастко-ліній. Пастки Геро з приманкою виставляли у лінію у межах однорідної ділянки на відстань близько 5 м. У якості примани використовували шматочки хліба змочених в олії (Хоєцький, 2006). Пастки експонували упродовж 1-2 діб, тобто охоплювали період ранкової та вечірньої активності мишоподібних. Перевірку пасток проводили вранці раз на добу (Стецула, 2008, 2010).

Обліки птахів проводили на орнітологічних трансектах. До рідкісних птахів відносили види, які трапляються зазвичай на території парку поодинокими парами, або характеризуються дуже низькою щільністю (до 1 пари /1 км²). До малочисельних видів відносили птахів, поширення яких, зазвичай, не рівномірне, а їх щільність не перевищує декількох пар птахів на 1 км². Звичайні види характеризуються стабільною чисельністю, поширені як правило рівномірно у своїх гніздових біотопах. Багаточисельні види поширені зазвичай у більшості біотопів усіх екосистем парку і характеризуються найвищою щільністю у період гніздування. Територія НПП, внаслідок існування лісових екосистем та відкритих біотопів (заплави рік, луки, населенні пункти, поля), характеризується істотним різноманіттям орнітофауни (Башта, 2000). Виділено декілька типів орнітокомплексів – лучний, водний, прибережний, урбанізований, лісовий.

На відміну від земноводних, плазунів і птахів, досліджувати та обліковувати ссавців порівняно важко. Представників кожного класу (батрахо-, герпето-, орнітофауна) можна обліковувати однаковими методами, а різні види ссавців не можливо облікувати одним, уніфікованим методом. Різноманітність ссавців зумовлює необхідність застосування різних методів таксації звірів,

зокрема: маршрутний метод, анкетно-опитовий, на стаціонарних трансектах, зоологічних пробних площах та ін. Обліки мисливських тварин на території парку проводять комбінованими методами, зокрема: анкетно-опитовим, з використанням фото-відео пасток, за слідами на снігу та ін. Так, відповідно до програм збереження ведмедя бурого (*Ursus arctos*) та рисі (*Lynx lynx*) використовують сенсорні фотокамери.

З матеріалами обліків диких тварин та спостережень за життєдіяльністю фауни на території парку, що проводять працівників, а також моніторингу мисливських тварин з використанням фотокамер, ознайомились у період проходження практики. Життєдіяльність мисливської фауни вивчали в угіддях парку, а збір інформації з чисельності та поширення мисливських звірів і птахів, проводили шляхом усного опитування працівників НПП. Метод вважається універсальним і надає можливість встановити чисельність та поширення рідкісних видів диких тварин у межах природно-заповідних територій.

Таксономічну структуру мисливських тварин, які поширені на території НПП, аналізували по відношенню до Червоної книги України, Бернської конвенції, Бонської конвенції, Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи. Для видів, які занесені у Червону книгу України, вказували охоронну категорію (відновлені, недостатньо відомі, рідкісні, невизначені, вразливі, зникаючі, зниклі). Для видів зазначених у списку Бернської та Бонської конвенцій вказували додаток до якого він внесений, зокрема: Бернська конвенція – до II додатку занесені види, які підлягають особливому збереженню, до III додатку занесені види, які підлягають охороні; Бонська конвенція – до I додатку занесені мігруючі види, яким загрожує зникнення, а до II додатку занесені мігруючі види, яким потрібна значна міжнародна допомога. Міжнародний союз охорони природи (МСОП) – організація організована з метою збереження природних ресурсів. Види у червоному списку організації віднесені до 9 категорій: уразливий (VU), зникаючий (EN), майже під загрозою (NT), вимерлий (EX), неоцінений та ін.

Проаналізовано літературні джерела, що стосуються фауни Сколівських Бескид. Аналіз наукової та господарської діяльності проведено на основі Літописів природи НПП «Сколівські Бескиди».

РОЗДІЛ 3. ГОСПОДАРСЬКА ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НПП «СКОЛІВСЬКІ БЕСКИДИ»

3.1.Адміністративно-господарська структура парку

НПП "Сколівські Бескиди" знаходяться у центральній частині гірського масиву Східних Бескид, що тягнуться від польсько-словацького кордону до річки Мізуньки, яка є природною межею між Бескидами і Горганями. У північній та західній частині НПП межує із філією "Дрогобицьке лісове господарство", на сході і півночі – філією "Сколівське ЛГ". Протяжність території парку з півдня на північ та із сходу на захід становить близько 40 км. Висоти у межах парку становлять від 420 м н. р. м. до 1268 м н. р. м. (г. Парашка). Крайні точки території НПП характеризуються наступними географічними координатами:

1. Східна точка знаходиться у кварталі 10 виділі 24 Сколівського лісництва (23°35'01" – східної довготи, 49°01'43" – північної широти);
2. Західна точка знаходиться у кварталі 18 виділі 6 Приполонинського лісництва (49°01'56" – північної широти, 23°07'35" – східної довготи);
3. Північна точка знаходиться у кварталі 1 виділі 1 Підгородцівського лісництва (49°14'58" – північної широти, 23°21'16" – східної довготи);
4. Південна точка знаходиться у кварталі 30 виділі 25 Бутівлянського лісництва (48°56'29" – північної широти, 23°29'01" – східної довготи).

Розподіл території НПП "Сколівські Бескиди", наданої у постійне користування, за категоріями земель станом на 01.01.2024 р. наведено у табл. 3.1. Дані наводяться за матеріалами базового лісовпорядкування, яке проводила Київська лісовпорядкувальна експедиція. У таблиці 3.1-3.2 наводиться кадастрова інформація щодо розподілу земель в межах національного природного парку за землекористувачами і власниками землі. Землі, які входять в національний природний парк без вилучення у землекористувача площею 10892,0 га належать Сколівського військовому лісгоспу. Найбільша площа земель, які безпосередньо підпорядковані парку, належить Майданському

лісництву. Вона становить близько 21% від загальної площі земель підпорядкованих НПП (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Адміністративно господарський поділ території НПП «Сколівські
Бескиди», га**

Назва лісництв НПП	Місцезнаход- ження	Район			Усьо- го, га
		Стрийський	Дрогобицький	Самбірський	
Землі, які безпосередньо підпорядковані НПП					
Підгородцівське	с. Підгородці	1496,2	2028,5	–	3524,7
Майданське	с. Майдан	6812,6	565,1	–	7377,7
Крушельницьке	с. Крушельниця	3810,8	–	–	3810,8
Приполонинне	с. Завадка	1395,1	–	1120,5	2515,6
Бутивлянське	с. Коростів	3604,2	–	–	3604,2
Сколівське	Сколівське л-во, кв. 13	3536,2	–	–	3536,2
Разом		20655,1	2593,6	1120,5	24369,2
Землі, які входять в НПП без вилучення їх у землекористувача					
Сколівський військовий лісгосп	м. Сколе вул. Героїв Маківки, 28	10892,0	–	–	10892,0
Усього		31547,1	2593,6	1120,5	35261,2

Площа земель, яка надана у постійне користування НПП, становить понад 69% від загальної площі природо-заповідної території (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Розподіл земель в межах НПП «Сколівські Бескиди» за
землекористувачами, власниками землі**

Власники землі, землекористувачі та землі державної власності, не надані у власність або користування	Площа	
	га	%
1	2	3
Сільськогосподарські підприємства (усього земель у власності і користуванні)	-	-
Громадяни, яким надані землі у власність і користування	-	-
Заклади, установи, організації, промислові та інші підприємства; підприємства та організації транспорту, зв'язку; частини, підприємства, організації, навчальні установи, заклади оборони	10892,0	30,9
Землі, що надані в постійне користування національному природному парку	24369,2	69,1

Власники землі, землекористувачі та землі державної власності, не надані у власність або користування	Площа	
	га	%
1	2	3
Підприємства, установи організації, установи оздоровчого, рекреаційного призначення	-	-
Лісогосподарські підприємства	-	-
Землі запасу та землі, що не надані у власність або постійне користування в межах населених пунктів	-	-
Усього земель в межах НПП	35261,2	100,0

3.2. Характеристика лісового фонду

Згідно Указу Президента України (№157/99, від 11 лютого 1999 р.) “Про створення національного природного парку “Сколівські Бескиди” та Постанови Кабінету Міністрів України (№732, від 16 травня 2007 р.) “Про затвердження Порядку поділу лісів на групи, віднесення їх до категорії та виділення особливо захисних земельних ділянок”, ліси на землях, які надані у постійне користування НПП “Сколівські Бескиди”, а також ліси на землях, включених в межі парку без вилучення їх у землекористувачів, – віднесені до категорії лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення (ліси національних природних парків).

Таблиця 3.3.

Динаміка змін площі лісового фонду за категоріями земель в розрізі наданих в постійне користування та включенні до складу без вилучення

Категорії земель	Площа, га			
	За даними лісовпорядкування на 1.01.2004 р.		За даними обліку на 1.01.2023 р.	
	га	%	га	%
1. Загальна площа земель лісогосп. призначення	24369	197	24369,2	100
2. Лісові ділянки, в тому числі:	23649	97	24006,3	98,5
2.1. Вкриті лісовою рослинністю лісові ділянки	21912	89,8	23384,9	96,0
Із них лісові культури	7500	30,8	6900,5	28,3
2.2. Не вкриті лісовою рослинністю лісові ділянки, із них:	1737	7,2	621,4	2,5
-незімкнуті лісові культури	794,5	3,3	60,5	0,2
-рідколісся	71,7	0,3	16,7	0,1
-лісові розсадники, плантації	1,8		1,7	0,0

	За даними лісов- порядкування на 01.01.2004 р.		за даними обліку на 01.01.2023 р.	
-згарища, загиблі насадження	7,7		1,8	0,0
-зруби	158,9	0,7	26,7	0,1
-галявини, пустирі	21,5	0,1		0,0
-біогалявини	492,3	2	334,6	1,4
-лісові шляхи, просіки, протипожежні розриви, лісові осушувальні канали	186,5	0,8	179,4	0,7
3. Нелісові землі, в тому числі:	720,1	100	362,9	1,5
-рілья	6,2	1	4,1	0,0
-сіножаті	323,2	45	142,1	0,6
-пасовища	18,9	3	1,2	0,0
-води	140,5	20	117,6	0,5
-болота	6,1	1	11,5	0,0
-садиби	38,8	5	2,3	0,0
-траси	186,4	26	58,9	0,2
-інші нелісові землі			25,2	0,1
1. Загальна площа земель лісгосп. призначення	10892,0	100	10892,0	100,0
2. Лісові ділянки	10344,0	95,0	10561,9	97,0
в тому числі:				
2.1. Вкриті лісовою рослинністю лісові ділянки – усього	9438,0	91,2	9202,3	84,5
із них лісові культури	4040,0	39,1	3795,3	34,8
2.2. Не вкриті лісовою рослин-ністю лісові ділянки – усього, із них:	906,0	8,7	1359,6	12,5
- незімкнуті лісові культури	434,0	4,0	489,8	4,5
- лісові розсадники, плантації	1,0	-	1,1	-
- рідколісся	22,0	0,2	92,3	0,8
- згарища, загиблі насадження	1,0	-	4,7	-
- зруби	162,0	1,5	451,1	4,1
- галявини, пустирі			63,8	0,6
- біогалявини	187,0	1,7	162,9	1,5
- лісові шляхи, просіки, проти-пожежні розриви та ін.	99,0	0,9	93,9	0,9
3. Нелісові землі, в тому числі:	548,0	5,0	330,1	3,0
- сіножаті	122	1,1	43,8	0,4
- пасовища	300	2,8	169,5	1,6
- води	54	0,5	43,6	0,4
- болота	-	-	1,0	-
- садиби, споруди	-	-	2,6	-
- траси	1,0	-	-	-
- інші нелісові землі	71	0,6	69,6	0,6

Таблиця 3.4

**Аналіз змін за період (2004-2023 рр.) за переважаючими породами НПП
«Сколівські Бескиди»**

Панівні породи, господарства	Вкриті лісовою рослинністю земельні ділянки, га			Загальний запас деревостанів тис.куб.м.		
	на 01.01.2004	на 01.01.2023	+, -	на 01.01.2004	на 01.01.2023	+, -
1	2	3	4	5	6	7
Хвойні						
Сосна	116,0	116,5	0,5	28,24	43,17	14,93
Ялина	7490	5159,3	-2330,7	2796,6	1761,16	-1035,4
в т.ч.похідн.	3229,5	-	-3229,5	-		
Ялиця	3653	4453,6	800,6	1126,4	1725,28	598,88
Модрина	66	65,9	-0,1	12,6	23,44	10,84
Разом хвойних	11325	9795,3	1529,7	3963,8	3553,05	-410,75
Твердолистяні						
Дуб в-ств.	34	43,2	9,2	7,6	12,12	4,52
Бук	10054	12803,8	2749,8	3675,4	5465,91	1790,5
Граб	21	21,3	0,3	2,8	3,84	1,04
Ясен	3	1,1	-1,9	0,3	0,09	-0,21
Клен (явір)	175	272,9	97,9	25,7	54,25	28,55
В'яз	1,0		-1	0,23		-0,23
Разом твердолист.	10288	13142,3	2854,3	3712,1	5536,21	1824,1
М'яколистяні						
Береза	134	264,1	130,1	22,7	37,54	14,84
Осика	-	5,7	5,7	-	0,85	0,85
Вільха	158	170,3	12,3	16,6	21,16	4,56
Верби дер.	3	0,2	-2,8	0,1		-0,1
Разом м'яколист.	295	440,3	145,3	39,4	59,55	20,15
Разом по I	21908	23377,9	1469,9	7715,3	9148,81	1433,51
2.Інші пор.	4	2,4	-1,6	0,7	0,62	-0,08
3.Чагарники	-	4,6	4,6	-	0,07	0,07
Усього	21912	23384,9	1472,9	7716,1	9149,5	1433,4

Як видно з табл. 3.4, основними лісотвірними породами на території НПП із хвойних є ялина та ялиця, а із твердолистяних – бук. Площа інших листяних порід є незначною. Розподіл лісових земель за переважаючими породами подано на рис. 3.1.

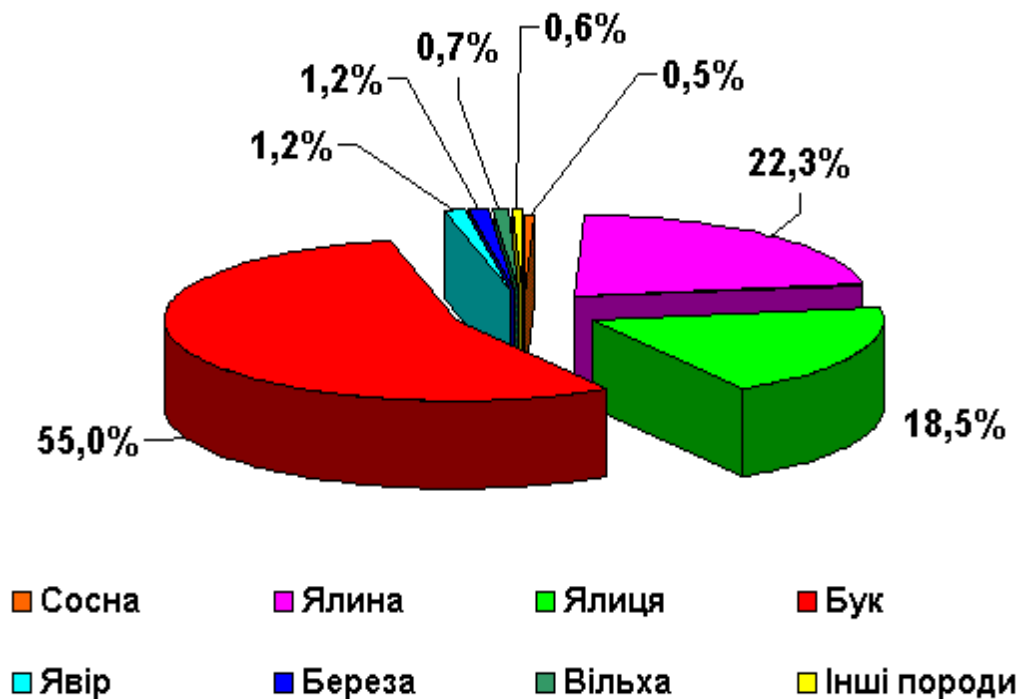

Рис. 3.1. Розподіл лісових земель за переважаючими породами, %

Як видно з рис. 3.1, на території НПП найбільш поширені насадженнями з переважанням бука. Вони становлять 55% від загальної площі насаджень. Значно менші площі насаджень з переваженням смереки і ялиці. Деревостани з переважанням ялини займають 22,3%, а ялиці – 18,5% загальної площі. За двадцятирічний період (2004-2023 рр.) насадження зазнали деяких змін. Збільшилась площа на 357,3 га лісових ділянок в НПП на землях у межах постійного користування парку. У межах парку на 1472,9 га збільшилась також площа лісових ділянок вкритих лісової рослинністю, збільшився загальний запас деревостанів на 1433,4 тис. м³, а запас стиглих і перестійних насаджень – на 399,03 тис. м³. Внаслідок зміни таксаційних показників збільшився запас на 1 га, який станом на 2023 р. складав 391,26 м³, але зменшився середній приріст вкритих лісовою рослинністю земель на 0,2 м³. Істотно зменшилась площа (на 734,5 га) незімкнутих лісових культур. Станом на 2023 р. площа незімкнутих лісових культур становить 60,5 га (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

**Аналіз змін за період (2004-2023 рр.) таксаційних показників НПП
«Сколівські Бескиди»**

№ п/п	Таксаційні показники	Одиниця виміру	Станом на 01.01.2004	Станом на 01.01.2023
В межах постійного користування НПП				
1.	Площа лісових ділянок	га	23649,0	24006,3
2.	Площа ЛД вкритих ЛР	га	21912,0	23384,9
3.	Загальний запас насаджень	тис.м ³	7716,1	9149,5
4.	Запас стиглих і перестійн.	тис.м ³	980,75	1379,78
5.	Середня зміна запасу	тис.м ³	101,73	105,74
6.	Вік	років	78	90,0
7.	Клас бонітету ВЛР земель	-	1,2	1,0
8.	Повнота	-	0,70	0,69
9.	Запас на 1га ВЛР земель	м ³	352	391,26
10.	Сер.приріст ВЛР земель	м ³	4,5	4,3
11.	Пот.приріст ВЛР земель	м ³	4,1	3,7
12.	Склад насаджень	од.	бБк3Ял1Яц	бБк2Ял2Яц
13.	Не вкриті ЛР лісові ділянки	га	1737,0	379,8
14.	Незімкнуті лісові культури	га	795,0	60,5
15.	Зруби	га	159,0	26,7
На землях включених до складу без вилучення (військовий лісгосп)				
1.	Площа лісових ділянок	га	10244,9	10468,0
2.	Площа ЛД вкритих ЛР	га	9437,7	9266,0
3.	Загальний запас насаджень	тис.м ³	3914,8	2617,82
4.	Запас стиглих і перестійн.	тис.м ³	720,2	780,61
5.	Середня зміна запасу	тис.м ³	51,5	35,69
6.	Вік	років	79	76
7.	Клас бонітету ВЛР земель	-	1А.9	1.1
8.	Повнота	-	0,69	0,64
9.	Запас на 1га ВЛР земель	м ³	491	250,08
10.	Сер.приріст ВЛР земель	м ³	5,2	3,8
11.	Пот.приріст ВЛР земель	м ³	4,9	3,6
12.	Склад насаджень	од	7ял2бк1яц	5Бк4Ял1Яц
13.	Не вкриті ЛР лісові ділянки	га	906,0	1359,6
14.	Незімкнуті лісові культури	га	434,0	489,8
15.	Зруби	га	162,0	451,1

Дещо інші показники на землях включених до складу НПП без вилучення. Істотно зменшилась площа зрубів: із 159 га у 2004 р. до 26,7 га у 2023 р. На землях включених до складу парку без вилучення площа лісових ділянок

збільшилась на 223,1 га, але зменшилась площа лісових ділянок вкритих лісовою рослинністю, зменшився загальний запас насаджень на 1296,98 га, а також запас стиглих і перестійних насаджень на 60,41 га.

3.3. Функціональне зонування території НПП

За результатами комплексної оцінки матеріалів лісовпорядних, геолого-геоморфологічних, флористичних, геоботанічних, зоологічних, ландшафтних, історико-культурних та інших досліджень проведених на території національного природного парку “Сколівські Бескиди” розроблено функціональне зонування його території. У межах території, що передана парку у постійне користування, площі функціональних зон мають наступний розподіл:

заповідна – 5712,6 га, 23,4% (+2,1%);

регульованої рекреації – 8597,8 га 35,3% (+7,3%);

стаціонарної рекреації – 88,7 га, 0,4% (-1,0%);

господарська – 9970,1 га, 40,9% (-8,4%).

Вказаний розподіл погоджений рішенням НТР НПП “Сколівські Бескиди” від 20 листопада 2015 р. У 2018 р. Проект організації території, охорони відтворення та рекреаційного використання природних комплексів і об’єктів НПП затверджений наказом Міністерства екології та природних ресурсів. Територія, яка входить до складу парку без вилучення у землекористувачів площею 10892 га (Сколівський військовий лісгосп), віднесена до господарської зони. У його межах, рішенням Львівської обласної ради (№ 226, від 13.09.2016 р.) виділені найбільш цінні у природному відношенні ділянки, комплексні пам’ятки природи: «Козій» – площею 251,1 га і «Під Парашкою» – площею 216,7 га, з відповідним природоохоронним режимом.

Призначення функціональних зон:

- заповідна зона (призначена для охорони та відновлення найбільш цінних природних комплексів парку);
- зона регульованої рекреації (призначена для короткострокового відпочинку та оздоровлення населення);

- зона стаціонарної рекреації (призначена для розміщення готелів, мотелів, кемпінгів та інших об'єктів обслуговування відвідувачів парку);
- господарська зона (призначена для традиційної господарської діяльності, тут розташовані населені пункти та землі інших користувачів, господарська діяльність здійснюється з додержанням вимог щодо охорони навколишнього середовища).

В основу функціонального зонування покладено еколого-географічний та історико-географічний підходи. Перший підхід враховує географічні аспекти забезпечення екологічної стійкості території НПП як самостійного та взаємопов'язаного з оточенням територіального утворення з природоохоронно-рекреаційними функціями. Другий враховує існуючі традиції землекористування та їх історичні особливості. Крім того, організація заповідної зони проведена на підставі комплексного аналізу корінного і сучасного рослинного покриву і диференціації рослинних угруповань за їх генезисом – природні (корінні), антропогенні первинного покриву (типові, рідкісні, унікальні) та за їх захисною функцією. Рідкісні та унікальні угруповання у свою чергу поділяються на категорії (зонально, регіонально і локально рідкісні) та генезисом рідкисності (первинно та вторинно або антропогенно рідкісні; первинно та вторинно унікальні, тобто псевдо рідкісні і псевдо унікальні). Критерієм для віднесення угруповань до тої чи іншої категорії є роль їх біогеоценотичних аналогів у корінному рослинному вкритті. Захисна функція рослинності встановлюється передусім по відношенню до ґрунтового покриву (ґрунтозахисні угруповання) і до водного режиму (водоохоронні та водорегулюючі екосистеми). У межах національного природного парку значна площа господарської зони. Вона становить 40,9 тис. га (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

**Динаміка змін в розподілі площі, наданої в постійне користування,
за функціональними зонами**

№ п/п	Назва функціональних зон	на 01.01.2004 р.		на 01.01.2024 р.	
		площа, га	%	площа, га	%
1.	Заповідна зона	5194,0	21,3	5712,6	23,4
2.	Зона регульованої рекреації	6818,2	28,0	8597,8	35,3
3.	Зона стаціонарної рекреації	336,3	1,4	88,7	0,4
4.	Господарська зона	12020,5	49,3	9970,1	40,9
	Разом	24369,0	100,0	24369,2	100

Як видно з табл. 3.6, за період з 2004 р. до 2024 р. площа заповідної зони збільшилась на 2,1% і становить 23,4%, зона регульованої заповідності збільшилась на 7,3% і становить 35,3%. Зона стаціонарної рекреації за аналізований період істотно зменшилась.

У НПП у розрізі лісництв частка господарської зони різна. Найбільша площа господарської зони у Майднаському та Крушельницькому лісництвах, а найменша – в Підгородцівському лісництві (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Розподіл всієї площі парку за функціональними зонами

№ п/п	Назва структурних підрозділів НПП	Загальна площа, га	В тому числі за функціональними зонами			
			Заповідна	регульованої рекреації	стаціонарної рекреації	господарська
Землі, надані НПП у постійне користування						
1.	Підгородцівське л-во	3524,7		2658,5	36,0	835,2
2.	Майданське л-во	7377,7	2611,0	1806,2	8,3	2952,2
3.	Крушельницьке л-во	3810,8	619,0	1175,0	16,1	2000,7
4.	Приполонинне л-во	2515,6	1454,6	-	6,2	1054,8
5.	Бутивлянське л-во	3604,2	85,0	2008,7	2,5	1508,0
6.	Сколівське л-во	3536,2	943,0	954,4	19,6	1619,2
	Разом:	24369,2	5712,6	8597,8	88,7	9970,1
	%	100	23,4	35,3	0,4	40,9
Землі, включені в межі НПП без вилючення їх у землекористувачів (Сколівський військовий лісгосп)						
1.	Корчинське л-во	5292,0	-	-	-	5292,0
2.	Коростівське л-во	5600,0	-	-	-	5600,0
	Разом:	10892,0	-	-	-	10892

№ П/ П	Назва структурних підрозділів НПП	Загальна площа, га	В тому числі за функціональними зонами			
			Заповідна	регульованої рекреації	стаціонарної рекреації	господарська
	Усього:	35261,2	5712,6	8597,8	88,7	20862,1

Розподіл площі парку за функціональними зонами подано на рис. 3.2 і 3.3.

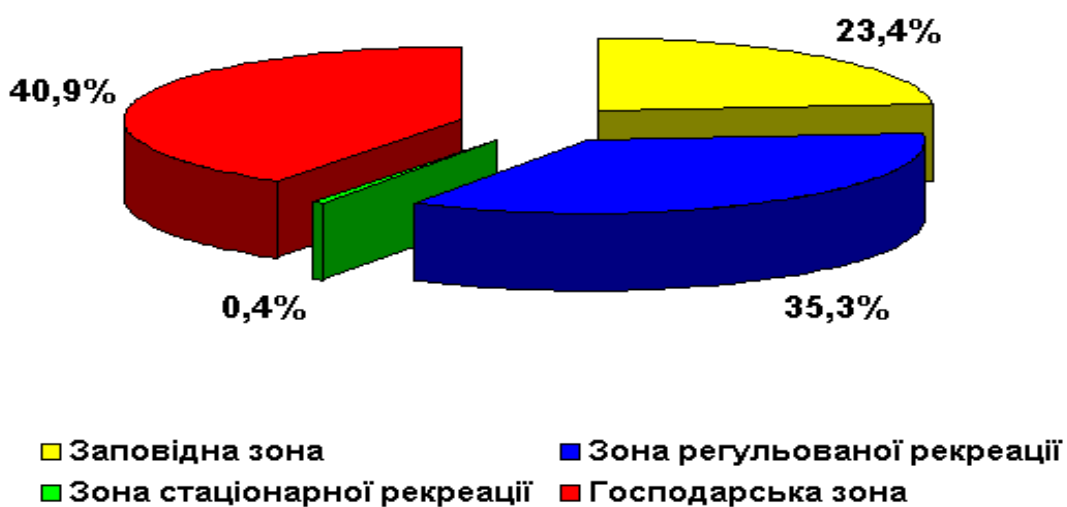

Рис. 3.2. Розподіл площі НПП наданої в постійне користування, за функціональними зонами, %

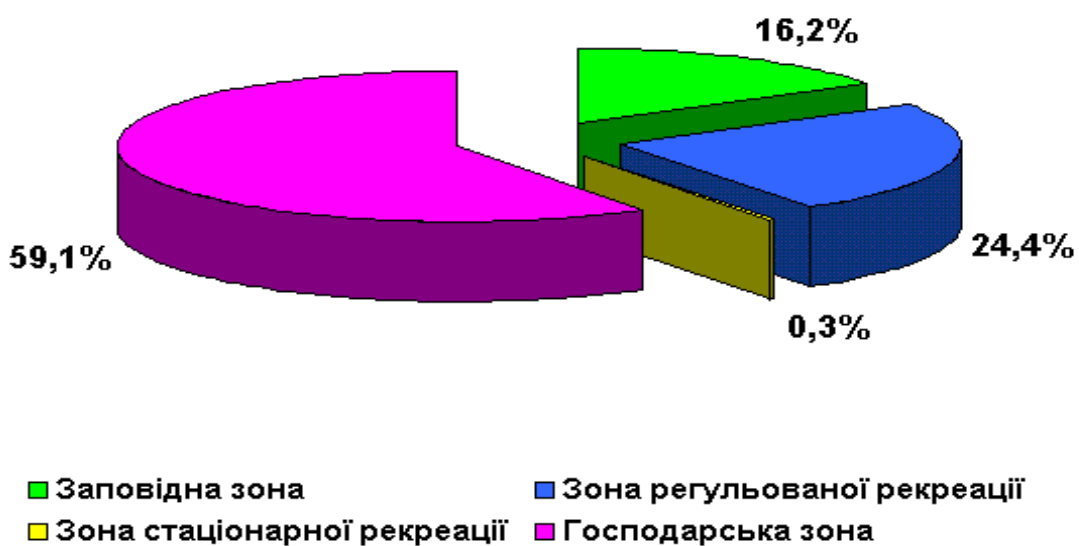

Рис. 3.3. Розподіл площі всіх земель НПП за функціональними зонами, %

3.4. Господарська діяльність парку

Для покращення стану лісових насаджень, збереження та відтворення природних комплексів у 2023 р. на території НПП проводили рубки лісу (доглядові та вибіркові санітарні, рубки переформування, інші рубання пов'язані та не пов'язані з веденням лісового господарства), сприяння природному поновленню. Обсяг та види рубань лісу на території НПП протягом 2023 р., наводяться в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Види та обсяг рубань лісу на території НПП в 2023 р.

Вид рубань	Заплановано		Виконано	
	Площа, га	Об'єм вирубки, м ³	Площа, га	Об'єм вирубки, м ³
1	2	3	4	5
1. Доглядові рубання				
Освітлення	1,8	6,0	1,8	6,0
Прочищення	8,4	54,0	8,4	54,0
Проріджування	5,8	131,0	5,8	131,0
Прохідні рубки	-	-	-	-
Всього доглядових рубань	16,0	191,0	16,0	191,0
Інші види рубань, пов'язані з веденням лісового господарства				
Вибіркові санітарні рубання	126,2	6112	126,2	6131
Суцільні санітарні рубання	-	-	-	-
Лісовідновні рубання	-	-	-	-
Рубки переформування	3,4	442	3,4	442
Ландшафтне рубання	-	-	-	-
Інші рубання	3,6	103	3,6	103
Всього інших рубань, пов'язаних з веденням лісового господарства	133,2	6657	133,2	6676
3. Інші види рубань, не по- в'язаних з веденням лісового господарства	12,8	643	12,8	643
Разом всі види рубань в 2023 р.	162,0	7491	162,0	7510

Як видно з табл. 3.8, основними рубками в НПП є вибіркові санітарні рубання. Такий вид діяльності упродовж 2004-2023 рр. призвів до зменшення

площі незімкнутих лісових культур та зрубів, але повнота насаджень зменшилась на -0,01. Обсяг лісокультурних робіт та виконання на території НПП «Сколівські Бескиди» у 2023 р. подано у табл. 3.9.

Таблиця 3.9

**Виконання запланованих лісокультурних робіт на території
НПП «Сколівські Бескиди» в 2023 р.**

№	Види робіт	Одиниці виміру	План на рік	Факт. викон.	% виконання
1	Садіння лісових культур в ДЛФ	га	-	-	--
2	Природне поновлення	га	-	-	-
3	Догляд за лісовими культурами	га	-	-	-
4	Доповнення лісових культур	га	-	-	-
5	Введення головних порід	га	-	-	-
6	Підготовка ґрунту під садіння л/к	га	-	-	-
7	Вирощування стандартного садивного матеріалу, в т.ч.:	тис.шт	-	9,13	-
	сіянців і укорінених живців	тис.шт	-	6,668	-
	саджанців	тис.шт	-	2,462	-
8	Викопування садивного матеріалу	тис.шт	-	-	-
9	Заготівля лісового насіння	кг	-	-	-
10	Посів розсадника	га	0,1	0,1	100
11	Закладка школи	га	-	0,13	-
		тис.шт	-	2,512	-
12	Зелене живцювання	тис.шт	5,0	6,65	-
	Створення плантації	га	-	-	-

3.5. Наукова діяльність парку

Наукова діяльність національного природного парку полягає у веденні Літопису природи, виконанні різних наукових програм. У 2023 р. було проведено:

1. Моніторинг фонових видів птахів за допомогою акустичних ресиверів;
2. Обліки птахів на орнітологічній трансекті «Павлів потік»;
3. Обліки тварин (ссавці і птахи) на зоологічній пробній площі «Бутивля»;

4. Дослідження рукокрилих з допомогою ультразвукових детекторів у різних частинах НПП;
5. Обліки зимових агрегацій рукокрилих у деяких підземних порожнинах НПП «Сколівські Бескиди» і прилеглих ділянок;
6. Дослідження (обліки) тварин по слідах на снігу;
7. Повторні обліки на 4 постійних ділянках моніторингу лісів I рівня;
8. Повторні обліки на 9 постійних ботанічних пробних площах;
9. Закладено 13 моніторингових пробних площ на території Крушельницького лісництва (мета – моніторинг за станом гірських екосистем і визначення впливу на них змін клімату);
10. Моніторинг туристичних шляхів «Красне-Парашка» і «Сколе-Парашка» та еко-стежки «Бучина» в межах лучних та лісових екосистем;
11. Виконання плану дій щодо збереження рисі євразійської (*Lynx lynx* L.) в Україні, затвердженого наказом Міністерства довкілля (№ 595, від 16 вересня 2021 р.). Здійснення моніторингу з метою вивчення просторового розподілу та чисельності рисі у межах НПП «Сколівські Бескиди» з допомогою сенсорних фотокамер;
12. Виконання плану дій щодо збереження ведмедя бурого (*Ursus arctos* L.) в Україні, затвердженого наказом Міністерства довкілля (№ 679, від 20 жовтня 2021 р.). Здійснення моніторингу з метою з'ясування просторового та біотопічного розподілу ведмедя у межах НПП;
13. Виконання плану дій щодо збереження чорного лелеки (*Ciconia nigra* L.) в Україні, затвердженого наказом Міністерства довкілля (№ 102, від 11 березня 2019 р.). Здійснення моніторингу за виявленими місцями гніздування та спостереження в місцях можливого гніздування, дотримання режиму охоронних зон в місцях гніздування. Також провідними фахівцями з екологічної освіти проводили навчання з шкільною молоддю для популяризація знань про важливість збереження лелеки чорного;
14. Виконання плану дій щодо збереження та відтворення зубра (*Bison bonasus* L.) в Україні, затвердженого наказом Міністерства довкілля (№ 557, від

28.12.2022 р.). Проведення постійного моніторингу за місцями перебування та місцями міграції. Також провідними фахівцями з екологічної освіти проводились уроки з шкільною молоддю для популяризації знань про важливість збереження зубра європейського;

15. Закладання орнітологічного маршруту «Павлів потік»;
16. Ведення фенологічних спостережень за ялицею білою та буком лісовим на території Сколівського лісництва;
17. Ведення календаря природи;
18. Обробка річних даних метеостанції «МЕТЕОТРЕК», яка розміщена на прилеглій території.

Таким чином, у парку проводять дослідження, моніторинг гірських екосистем, приділяючи увагу мисливським тваринам, які внесені у Червону книгу України, зокрема ведмідь, рись, зубр. Так, упродовж 2023 р. в НПП виконували програми:

1. ***Програма підтримки майданської субпопуляції зубра європейського в Сколівських Бескидах***

Проведено зимовий облік диких тварин з 26 січня по 31 січня 2023 р. Згідно обліку на території НПП «Сколівські Бескиди» обліковано 42 особини зубра європейського, в тому числі: 19 дорослих самок, 12 дорослих самців та молодняк до 1 року – 3 особини (2 самки і самець), молодняк до 2-4 років 11 особин (7 самців і 4 самки).

Основна частина стада із молодняком та цьогорічним приплодом у літньо-осінній період постійно реєстрували в основних урочищах Майданського лісництва, а саме в урочищах «Шибівка», «Вільхів», «Слобода» на межі із НПП «Бойківщина». Друга частина стада у кількості 12-14 дорослих особин постійно перебувала в урочищах «Кочанів», «Семенів». Зафіксовано також періодичне перебування дорослого самця в урочищі «Сопітські Полонини» та урочища «Вили». Наприкінці червня 2023 р. у стаді зубрів зафіксовано поповнення у кількості трьох зубренят. Фізичний стан корів та телят задовільний. З другого півріччя 2021 р. та упродовж 2022-2024 рр. у програмі SMART проводиться

моніторинг за життєдіяльністю зубрів та їхніми переміщеннями по території парку.

У жовтні 2023 р. було проведено огляд тварин спеціалістами ветслужби Сколівського району. Також, у жовтні проведено подвійну дегельмінтизацію зубрів спеціалістами Сколівської дільничної лікарні ветеринарної медицини та дезінфекцію підгодівельних майданчиків і біоспоруд.

Для підгодівлі зубрів на підгодівельний період 2023-2024 рр. з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища було виділено кошти у розмірі 100 тис. грн., та було виділено 20 тис. грн. з власних коштів національного парку. На виділені кошти було заготовлено і закуплено корми. У 2024 р. подано «Запит» в Департамент екології та природних ресурсів Львівської ОДА щодо додаткового фінансування з обласного фонду для підгодівлі зубрів. Загалом, поголів'я зубра перебуває у задовільному стані.

2. Програма розвитку еколого-освітньої діяльності на території НПП «Сколівські Бескиди» на період 2022-2026 рр.

У 2023 році працівниками парку з еколого-освітньої діяльності у межах виконання Програми, було проведено ряд заходів, а саме:

Всесвітній день водно-болотних угідь:

У лютому 2023 р. з нагоди відзначення Всесвітнього дня водно-болотних угідь у Крушельницькому ЗЗСО І-ІІ ст. для учнів шкільного лісництва було проведено екологічний урок «Болото і його життя».

День екологічної освіти:

У селі Довге-Гірське Східницької територіальної громади працівники НПП «Сколівські Бескиди» провели комплексне заняття на тему: «Природа – наша мати».

День довкілля:

Проводиться кожного року у третю суботу квітня. Працівники національного природного парку разом з територіальними громадами проводять прибирання всіх прилеглих територій.

Кожного року у серпні проводяться заходи до Всеукраїнської екологічної акції «Подаруй оселю кажану», яка проходить за ініціативи Національної енергетичної компанії «Укренерго» в межах проекту «Збереження біорізноманіття».

РОЗДІЛ 4. СТАН ПОГОЛІВ'Я МИСЛИВСЬКИХ ТВАРИН В УГІДДЯХ НПП

4.1. Таксономічна структура ссавців і птахів НПП

Упродовж функціонування НПП в його межах зареєстровано 55 видів ссавців (Mammalia), які належать до шести рядів, 19 родин, що складає майже 50% видів ссавців України. Існує ймовірність виявлення нових видів, тому що їх чисельність і поширення характеризуються динамічністю. Основну групу ссавців території парку становлять лісові звірі (табл. 4.1).

Таблиця 4.1.

Таксономічна структура ссавців НПП «Сколівські Бескиди»

Ряд	Родина	Кількість видів		Мисливські види
		Україна	НПП	
Мідицеподібні (Soriciformes)	Їжакові (Erinaceidae)	2	1	–
	Мідицеві (Soricidae)	7	5	–
	Кротові (Talpidae)	2	1	1
Лиликоподібні (Vespertilioniformes)	Підковоносі (Rhinolophidae)	2	1	–
	Лиликові (Vespertilionidae)	23	13	–
Мишоподібні (Muriformes)	Вивіркові (Sciuridae)	5	1	1
	Тушканчикові (Dipodidae)	4	1	–
	Миші (Muridae)	30	11	1
	Вовчкові (Gliridae)	4	3	–
	Боброві (Castoridae)	1	1	1
	Нутрієві (Myocastoridae)	1	–	–
Зайцеподібні (Leporiformes)	Заячі (Leporidae)	3	1	1
Собакоподібні (Caniformes)	Собачі (Canidae)	5	2	2
	Ведмежі (Ursidae)	1	1	1
	Котячі (Felidae)	2	2	1
	Куницеви (Mustelidae)	11	7	7
Оленеподібні (Cerviformes)	Свинячі (Suidae)	1	1	1
	Оленячі (Cervidae)	5	2	2
	Бичачі (Bovidae)	2	1	1

Як видно з табл. 4.1, у межах Сколівських Бескид зареєстровано 20 видів мисливських звірів. Найбільше представників з ряду собакоподібні – 11 видів, оленеподібні – 4 види, мишоподібні – 3, зайцеподібні і мідичеподібні – по одному виду. Орнітофауна НПП представлена 154 видами птахів. Видовий склад птахів різноманітний. Однак, парк характеризується істотною лісистістю, тому водоплавних та болотні види тут трапляються рідше (табл. 4.2).

Таблиця 4.2.

Таксономічна структура птахів НПП «Сколівські Бескиди»

Ряд	Родина	Кількість видів		Мисливські види
		Україна	НПП	
1	2	3	4	5
Лелекоподібні (Ciconiiformes)	Чаплеві (<i>Ardeidae</i>)	9	1	–
	Лелекові (<i>Ciconiidae</i>)	2	2	–
Гусеподібні (Anseriformes)	Качкові (<i>Anatidae</i>)	33	6	6
Соколоподібні (Falconiformes)	Яструбові (<i>Accipitridae</i>)	24	13	–
	Соколові (<i>Falconidae</i>)	8	5	–
Куроподібні (Galliformes)	Тетерукові (<i>Tetraonidae</i>)	4	3	3
	Фазанові (<i>Phasianidae</i>)	4	2	2
Журавлиноподібні (Gruiformes)	Журавлеві (<i>Gruidae</i>)	2	1	–
	Пастушкові (<i>Rallidae</i>)	7	1	1
Сивкоподібні (Charadriiformes)	Сивкові (<i>Charadriidae</i>)	4	2	2
	Баранцеві (<i>Scolopacidae</i>)	17	3	3
	Мартинові (<i>Laridae</i>)	7	5	–
Голубоподібні (Columbiformes)	Голубині (<i>Columbidae</i>)	5	5	3
Зозулеподібні (Cuculiformes)	Зозулеві (<i>Cuculidae</i>)	1	1	–
Совоподібні (Strigiformes)	Совові (<i>Strigidae</i>)	12	8	–
Дрімлюгоподібні (Caprimulgiformes)	Дрімлюгові (<i>Caprimulgidae</i>)	1	1	–
Серпокрильцеві (Apodiformes)	Серпокрильцеві (<i>Apodidae</i>)	2	1	–
Сиворакшеподібні (Coraciiformes)	Сиворакшеві (<i>Coraciidae</i>)	1	1	–
Одудоподібні (Upupiformes)	Одудові (<i>Upupidae</i>)	1	1	–

Продовження табл. 4.1

Ряд	Родина	Кількість видів		Мисливські види
		Україна	НПП	
1	2	3	4	5
Дятлоподібні (Piciformes)	Дятлові (<i>Picidae</i>)	11	10	–
Горобцеподібні (Passeriformes)	Ластівкові (<i>Hirundinidae</i>)	3	3	–
	Жайворонкові (<i>Alaudidae</i>)	7	2	–
	Плискові (<i>Motacillidae</i>)	10	6	–
	Сорокопудові (<i>Laniidae</i>)	4	2	–
	Вивільгові (<i>Oriolidae</i>)	1	1	–
	Шпакові (<i>Sturnidae</i>)	2	1	–
	Воронові (<i>Corvidae</i>)	7	7	–
	Омелюхові (<i>Bombucillidae</i>)	1	1	–
	Пронуркові (<i>Cinclidae</i>)	1	1	–
	Воловоочка (<i>Troglodytidae</i>)	1	1	–
	Тинівкові (<i>Prunellidae</i>)	2	1	–
	Кропив'янкові (<i>Sylviidae</i>)	18	11	–
	Золотомушкові (<i>Regulidae</i>)	2	2	–
	Мухоловові (<i>Muscicapidae</i>)	20	17	–
	Довгохвості синиці (<i>Aegithalidae</i>)	1	1	–
	Синицеві (<i>Paridae</i>)	7	7	–
	Повзикові (<i>Sittidae</i>)	1	1	–
	Підкоришникові (<i>Certhiidae</i>)	2	1	–
	Горобцеві (<i>Passeridae</i>)	2	2	–
	В'юркові (<i>Fringillidae</i>)	12	12	–
Вівсянкові (<i>Emberizidae</i>)	7	2	–	

Із 154 зареєстрованих видів птахів у межах парку 20 відносяться до мисливських, що становить близько 13% від загальної кількості видів орнітофауни. Вони належать до рядів куроподібних, голубоподібних, гусеподібних, журавлиноподібних, сивкоподібних. Ряд куроподібні представлений двома родинами: тетерукові та фазанові. Три види, які поширені на території парку і належать до родини тетерукові, відносяться до мисливських

і два види до родини фазанові, є теж мисливськими. Також всі шість видів родини качині (ряд гусеподібні) і три види родини голубині (ряд голубоподібні) відносяться до мисливських. Із ряду жаравлиноподібних із родини пастушкові один вид віднесений до мисливських. Із ряду сивкоподібні мисливські види належать до двох родин: сивкові, баранцеві. Із родини сивкоподібні мисливськими є два види, а із родини баранцеві – три.

4.2. Чисельність та поширення мисливських звірів у НПП

У Законі України «Про мисливське господарство і полювання» зазначається, що мисливські тварини – дикі птахи і звірі, які можуть бути об'єктом полювання. Серед пересічних громадян існує хибна думка, якщо вид занесений до Червоної книги України, то він перестає бути мисливським видом. Однак, він залишається мисливським і при досягненні чисельності, за якої не буде загрози зникнення виду, його виведуть із списків Червоної книги України. Експлуатація поголів'я мисливського виду буде здійснюватись відповідно до чинного законодавства України.

У фауні України ряд Мідицеподібні включає 11 видів. Із цього ряду до мисливських тварин віднесено крота (*Talpa europaea* L.), який трапляється у різноманітних біотопах (рис. 4.3).

Таблиця 4.3.

Чисельність мисливських звірів НПП «Сколівські Бескиди»

Види	Чисельність	Біотопи існування
1	2	3
Кріт (<i>Talpa europaea</i> L.)	Зв	Полонини, пасовища, галявини
Білка (<i>Sciurus vulgaris</i> L.)	Зв	Хвойні та мішані ліси
Бобер (<i>Castor fiber</i> L.)	Р	Поселення однієї сім'ї в Майданському л-ві
Заєць сірий (<i>Lepus europaeus</i> Pall.)	Зв	Відкриті угіддя парку (луки, галявини, сіножаті), рідше – лісові угіддя
Лисиця (<i>Vulpes vulpes</i> L.)	Зв	У всіх біотопах НПП

Види	Чисельність	Примітка
1	2	3
Вовк (<i>Canis lupus</i> L.)	М	Нерегулярні заходи на територію парку
Ведмідь (<i>Ursus arctos</i> L.)	Зв	У лісових біотопах НПП
Рись (<i>Lynx lynx</i> L.)	Р	У лісових біотопах НПП
Кіт лісовий (<i>Felis silvestris</i> Schreb.)	Р	У лісових біотопах НПП
Куниця лісова (<i>Martes martes</i> L.)	Зв	Стигли та пристигаючі ялицево-букові та ялиново-букові лісостани
Куниця кам'яна (<i>Martes foina</i> Erx.)	Зв	Населені пункти, прилеглі біотопи
Горностай (<i>Mustela erminea</i> L.)	Р	Лукові заплави річок зарослі чагарниками, струмки із захаращеннями
Ласка (<i>Mustela nivalis</i> L.)	М	У лісових біотопах НПП
Тхір чорний (<i>Mustela putorius</i> L.)	Р	Долини річок та їх притоки, зарослі чагарниками, очеретом та ін.
Борсук (<i>Meles meles</i> L.)	М	Лісові угіддя, стиглі та пристигаючі грабово-дубові та букові
Видра (<i>Lutra lutra</i> L.)	Р	Водотоки НПП
Свиня дика (<i>Sus scrofa</i> L.)	Зв	У всіх біотопах НПП
Олень благородний (<i>Cervus elaphus</i> L.)	Зв	У лісових біотопах НПП
Козуля європейська (<i>Capreolus capreolus</i> L.)	Зв	У всіх біотопах НПП
Зубр (<i>Bison bonasus</i> L.)	Р	Угіддя Майданського л-ва

Чисельність: Р – рідкісний, М – малочисельний, Зв – звичайний.

Фоновими видами у біотопах парку із мишподібних є нориця руда (*Myodes glareolus* Schreb.) і звичайна (*Microtus arvalis* Pallas), мишак жовтогрудий (*Sylvaemus sylvaticus* L.). Для дрібних гризунів характерна сезонна зміна кормового раціону, що призводить до міжбіотопічних міграцій. Так, навесні основу раціону мишоподібних гризунів становить насіння та плоди широколистяних деревних порід, а також зелені частини ранньо-весняних ефемерів. З часом питома вага насіння та плодів в раціоні гризунів зменшується,

а вегетативна маса, навпаки, збільшується. Літній раціон відзначається зростанням частки зеленої маси, появою в ньому плодів суниці, малини, чорниці, ожини, а також грибів і комах. З початком осені в кормовому раціоні знову з'являється насіння та плоди широколистяних дерев, питома вага зеленої вегетативної маси поступово зменшується (Хоєцький, 2006). Чисельність та біотопічне поширення фонових видів дрібних гризунів має важливе значення для існування хижаків, зокрема лисиці, куниць тощо. Згідно досліджень взимку у живленні лисиці (*Vulpes vulpes* L.) переважають гризуни, які становлять понад 60% раціону. Серед дрібних гризунів нориця руда в живленні хижака становить понад 20%, нориця підземна – 19%, нориця звичайна – близько 12% (Полушина, Владышевский, 1963). У межах парку лисиця є звичайним видом. На початку ХХІ ст. щільність хижака становила 1,0-1,5 особин на 1,0 тис. угідь.

Крім лисиці, із ряду Собакоподібні на території парку трапляються 12 видів, із родини собачих поширений вовк (*Canis lupus* L.) (рис. 4.1).

Рис. 4.1. Сліди вовка на території Майданського лісництва НПП «Сколівські Бескиди»

Чисельність поголів'я вовка збільшується. Якщо у минулому реєстрували найбільшу чисельність зграй в 4-6 вовків, то в грудні 2019 р. зареєстровано зграю із 12 особин. Розподіл зграй хижака на території парку та суміжних угіддях не встановлений. Дослідження життєдіяльності вовків, їх переміщення та поширення по території парку трудомісткі. Можливо моніторинг хижака з допомогою сенсорних фотокамер дозволить достовірно з'ясувати територіальне поширення та чисельність виду. Донедавна розмноження вовка у межах парку не реєстрували. Виявляли лігва на прилеглих територіях. Однак, ймовірність лігв вовка на території Майданського лісництва істотна. Із збільшенням поголів'я хижака збільшиться їх вплив на чисельність ратичних (козуля, олень благородний, дика свиня). Працівники парку неодноразово реєстрували в екскрементах вовка кістки, шерсть тощо.

У літературних джерелах зазначено, що єдиний випадок виявлення собаки єнотоподібного (*Nyctereutes procyonoides* Gray.) зареєстровано до створення парку (Дейнека та ін., 2008).

У фауні України із ряду Зайцеподібні зареєстровано три види. У межах парку поширений заєць сірий (*Lepus europaeus* Pall.). Він заселяє різні біотопи, трапляється на різних гіпсометричних рівнях, зокрема на гірських хребтах Зелемінь, Парашка, Росохацьких Полонинах, які характеризуються висотою 1000-1200 м н. р. м.

У фауні Україна налічується 11 видів із родини куницеві, сім видів поширені у гірських умовах Карпат. У Сколівських Бескидах вони заселяють різноманітні біотопи (лісові насадження, населенні пункти, водойми). Фоновим видом із куницевих є куниця лісова (*Martes martes* L.). Основними стаціями існування на території парку є старі, стиглі ялицево-букові та ялиново-букові деревостани з вітровалами. Оптимальними умовами для існування виду є наявність дерев із дуплами та іншими сховищами, а також достатньою кількістю кормів. Щільність куниці кам'яної (*Martes foina* Erx.) в угіддях найбільша у населених пунктах і в найближчих біотопах.

Ласка (*Mustela nivalis* L.) – поширена по всій території Сколівських Бескид, але заселяє найрізноманітніші біотопи з наявністю значної кількості мишоподібних гризунів. Основним кормом є дрібні гризуни, які становлять близько 90% її раціону (Полушина, Владышевский, 1963). Вона трапляється у лісі, садах, полі, на луках, а також у покинутих будинках населених пунктів.

Борсук (*Meles meles* L.) – у гірських умовах заселяє старі дубово-грабові та букові ліси, проникає до висоти 1200 м н. р. м. У порівнянні з рівнинними територіями у Сколівських Бескидах чисельність борсука значно менша. Життєдіяльність виду виявляли в Крушельницькому, Бутивлянському, Майданському лісництвах. Після зимової сплячки борсука вперше реєстрували у лютому, а основна частина поголів'я залишала нори у березні. Восени найпізніше життєдіяльність звірів виявляли у листопаді.

Із ряду оленеподібних на території парку поширені чотири види із трьох родин: олень благородний (*Cervus elaphus* L.), козуля європейська (*Capreolus capreolus* L.), свиня дика (*Sus scrofa* L.), зубр європейський (*Bison bonasus* L.). До організації НПП «Сколівські Бескиди» в угіддях проводили інтенсивні мисливськогосподарські роботи: підгодівля, регуляція чисельності хижаків та ін. Біотехнічні заходи були спрямовані на збільшення чисельності ратичних та їх добування. На початку XXI ст. поголів'я оленя благородного (*Cervus elaphus* L.) оцінювали в межах 400 голів. Він є трофічним конкурентом козулі (*Capreolus capreolus* L.), чисельність поголів'я виду становила близько 300 голів.

У вегетаційний період у Сколівських Бескидах олень заселяє молоді лісові насадження, які характеризуються істотним запасом кормів, а також вирубки, мішані лісостани та ін. При врожаї горішок бука, восени вони переміщуються у букові насадження. Загалом, на поширення оленя у зимовий період впливає висота снігового покриву, що впливає на доступність корму. Висота снігового покриву у 40-60 см призводить до осілості та утворенню стад, до переміщення поголів'я у річкові долини, міграції у нижній пояс гір. Згідно спостережень, влітку понад 80% реєстрацій стосуються груп оленів з 1-2 особин. Взимку найчисельніші виявлені стада були сформовані із 10-16 голів. Упродовж року

стадність виду коливається від 1,8 голів влітку і до 4,3 голів – взимку (додаток 1).

При значній глибині снігу кількість біотопів, які заселяють олені незначна. Зазвичай це південні схили, а також південно-східні схили, які покриті старими мішаними деревостанами з добре розвинутою рослинністю. Тут весною найшвидше сходить сніг забезпечуючи звірів достатнім кормом. За спостереженнями співробітників парку перші телята появляються вкінці травня і в приплоді зазвичай одне теля. На початок гону оленів впливають ряд чинників, серед яких: висота над рівнем моря, погодні умови тощо. Максимальна активність гону зареєстрована в кінці вересня і захоплює початок жовтня. Зазвичай інтенсивність найбільша у безвітряну погоду. У період гону дорослі самці тримаються певної ділянки і суперників виганяють за межі індивідуальної території (Бандерич, Хоєцький, 2006).

На чисельність поголів'я оленя, козулі на території парку впливають хижаки, зокрема вовк і ведмідь. В останнє десятиліття поголів'я вовка в Україні, зокрема у Львівській області, збільшилась. У Сколівських Бескидах зареєстровано декілька способів добування вовками ратичних. Один із них полягає в тому, що хижаки наганяють їх на лід річки, або на провалля, у буреломи тощо (Гожан, 2006; Крамарець та ін., 2008).

На території парку основними стаціями існування козулі є вирубки, насадження з наявністю підліску та підросту, часто трапляються на сінокосах, галявинах тощо. Для козулі, як і для оленя в умовах Сколівських Бескид, також характерні зимові переміщення. Взимку, за наявності істотного снігового покриву, звірі переміщуються в біотопи з меншою глибиною снігу, в долини річок (Бутивля, Рибник, Крушельниця та ін.). Весною, після танення снігу, звірі піднімаються на вищі висоти в горах. На початку XXI ст. співвідношення статі в поголів'ї козулі зареєстровано $1\♂♂ : 1,2\♀♀$. У приплоді зазвичай одне козуленя, рідше трапляються двоє малят. Перший приплід реєстрували у кінці травня (Хоєцький, 2004).

У зимовий період чисельність голів у стаді залежить від щільності поголів'я. Найбільша зареєстрована чисельність особин в стаді виявлена весною і становила 12 голів (додаток 2).

Для дикої свині (*Sus scrofa* L.) в угіддях парку характерні постійні переміщення, переходи зумовлені пошуками кормів, захисними умовами існування тощо. В межах парку реєстрували стада до 6-7 особин (додаток 3).

4.3. Чисельність та поширення мисливських птахів у НПП

Видовий склад орнітофауни парку характеризується різноманітністю, але водоплавних та болотних птахів зареєстрованих на території Сколівських Бескид не багато. Птахи водно-болотного комплексу в орнітофауні парку становлять близько 20%, дендрофільні птахи складають близько 70%. Вони зазвичай є перелітними у період сезонних міграцій: чайка (*Vanellus vanellus*), кульон великий (*Numenius arquata*) та ін. Деякі види затримуються на короткий термін по долинах річок Стрий, Опір, Бутивлія: гоголь (*Bucephala clangula*), крех малий (*Mergus albellus*), крех великий (*Mergus merganser*). Загалом, з ряду гусеподібних на території Сколівських Бескид у незначній кількості гніздиться тільки крижень (*Anas platyrhynchos*). За останнє десятиліття серед зимуючих птахів Сколівських Бескид помітне скорочення чисельності крижня (*Anas platyrhynchos*), горлиці садової (*Streptopelia decaocto*).

Із ряду голубоподібні всі види родини голубині є мисливськими за винятком синантропного виду – горлиці садової (*Streptopelia decaocto* Frivald.) та голуба сизого (*Columba livia* Gm.).

В умовах Сколівських Бескид перепілка (*Coturnix coturnix*), сіра куріпка (*Perdix perdix*) зазвичай гніздяться, добувають корм на пасовищах і саме ці екосистеми мають основне значення для їх виживання. На рівнинних пасовищах переважають види пов'язані з наявністю водно болотних біотопів, зокрема: чайка (*Vanellus vanellus*), деркач (*Crex crex*). Гніздиться чайка на вологих луках та трав'янистих болотах. Для збагачення видового різноманіття птахів і в першу

чергу тих видів, що тісно пов'язані з випасанням, основним чинником є наявність водно-болотних угідь поруч із пасовищами (табл. 4.4).

Таблиця 4.4

Чисельність мисливських птахів НПП «Сколівські Бескиди»

Види	Чисельність	Біотопи поширення та гніздування
Ряд Куроподібні		
Глушець (<i>Tetrao urogalus</i> L.)	Р	Пристигаючі та стиглі ялинові та мішані лісостани
Тетерук (<i>Lyrurus tetrix</i> L.)	Р	Молоді ялинові та мішані деревостани
Орябок (<i>Tetrastes bonasia</i> L.)	М	Стиглі та молоді ялинові та мішані деревостани
Куріпка сіра (<i>Perdix perdix</i> L.)	М	Поля, луки
Перепілка (<i>Coturnix coturnix</i> L.)	М	Поля, луки
Ряд Журавлиноподібні		
Деркач (<i>Crex crex</i> L.)	Р	Вологі та болотисті луки
Ряд Сивкоподібні		
Пісочник малий (<i>Charadrius dubius</i> Scop.)	Р	Водотоки
Чайка (<i>Vanellus vanellus</i> L.)	Р	Вологі трав'янисті луки
Набережник (<i>Actitis hypoleucos</i> L.)	М	Водотоки
Слуква (<i>Scopolax rusicola</i> L.)	М	Вирубки, галявини
Кульон великий (<i>Numenius arquata</i> L.)	Р	Болотисті та вологі біотопи, поля та заплавні луки
Ряд Гусеподібні		
Гуска сіра (<i>Anser anser</i> L.)	Р	Водотоки
Гуменник (<i>Anser fabalis</i> Lath.)	Р	Водотоки
Крижень (<i>Anas platyrhynchos</i> L.)	Р	Водотоки
Гоголь (<i>Bucephala clangula</i> L.)	Р	Водотоки
Крех малий (<i>Mergus albellus</i> L.)	Р	Водотоки
Крех великий (<i>Mergus merganser</i> L.)	Р	Водотоки
Ряд Голубоподібні		
Припутень (<i>Columba palumbus</i> L.)	Зв	Стиглі та молоді букові та мішані деревостани, узлісся
Голуб-синяк (<i>Columba oenas</i> L.)	Р	Стиглі букові та мішані деревостани
Горлиця звичайна (<i>Streptopelia turtur</i> L.)	М	Узлісся, сади, парки, захисні лісосмуги

Чисельність: Р – рідкісний, М – малочисельний, Зв – звичайний.

Це важливо не тільки для видів, які гніздуються на землі і для виживання яких необхідні вологі ділянки, але й для видів, що пов'язані з процесом випасання своїми трофічними ланцюгами. На рівнинних пасовищах переважають види пов'язані з наявністю водноболотних біотопів, зокрема: чайка, а також цінні мисливські види: перепілка, сіра куріпка. В сучасних умовах існує необхідність збереження пасовищних екосистем.

Таким чином, із 20 видів звірів, половина з них є звичайними в умовах НПП, три – малочисельними і сім – рідкісними. Із 20 видів птахів у біотопах парку, один є звичайним видом, шість – малочисельними та 14 рідкісними. Однак, значна кількість птахів не гніздиться на території парку, а трапляється лише у період міграцій.

РОЗДІЛ 5. ОХОРОНА МИСЛИВСЬКИХ ТВАРИН

5.1. Антропогенний вплив на поголов'я мисливських тварин та природно-територіальні комплекси НПП

Щорічно збільшується антропогенне навантаження на довкілля, що зумовлює істотні видимі та приховані зміни навколишнього природного середовища. Щодо НПП, то значний антропогенний вплив на екосистеми парку полягає у наступному:

- проведення господарських заходів з підтримання та відновлення насаджень (лісокультурні, протипожежні заходи, рубки пов'язані з веденням лісового господарства тощо);

- використання природних ресурсів для потреб парку (збір ягід, грибів, орні землі, сінокосіння та ін.);

- порушення природоохоронного режиму парку (самовільні рубки, порушення правил полювання та ін.);

- мото-джипінг і квадро-джипінг, що негативно впливає на природні комплекси парку: вихлопні гази; турбування, яке лякає диких тварин; ерозія ґрунту; руйнування лісових доріг, стежок; знищення рідкісних та занесених у Червону книгу України рослин тощо;

- значне рекреаційне навантаження, що полягає у деградації рослинного покриву (знищення та витоптування лісової підстилки, трав'яного покриву), розвитку ерозійних процесів, пошкодженні чагарників та дерев, засмічення території, розлякуванні звірів і птахів тощо.

Традиційним видом діяльності мешканців Сколівських Бескид була лісогосподарська, деревообробна та гірничодобувна. У сільському господарстві провідне місце займало тваринництво. З початку 20-х років ХХІ ст. швидкими темпами розвивається туризм. У регіоні функціонує значна чисельність баз відпочинку, пансіонатів. Тут завжди користувалися популярністю зимові види спорту, а в літній період – терени парку відвідує значна кількість туристів, які переміщуються по туристичних маршрутах.

Зазначені чинники приводять до постійного збільшення впливу на довкілля, зокрема на тваринний світ, мисливську фауну Сколівських Бескид. Працівники парку намагаються зменшити негативний антропогенний вплив на навколишнє середовище. Зокрема, у 2023 р. на території НПП користування природними ресурсами здійснювалось згідно дозволів у межах затверджених основних та додаткових лімітів, однак сінокосіння на території парку не проводилось.

5.2. Порушення природоохоронного режиму

У 2023 р. з порушень природоохоронного режиму зареєстровані самовільні рубки дерев, браконьєрство та засмічення території (табл. 5.1).

Таблиця 5.1.

Порушення заповідного режиму на території НПП (2023 р.)

Вид порушення	Кількість випадків	м ³	Сума збитків, тис.грн.
1	2	3	5
1. Самовільна рубка дерев	3	3,00	117,7
в т.ч. виявлено лісопорушників	3	3,00	117,7
2. Самовільно зрубані новорічні ялинки	–	–	–
3. Браконьєрство, порушення правил полювання	5	–	–
4. Самовільне сінокосіння	–	–	–
5. Пошкодження дерев до ступення неприпинення росту	–	–	–
6. Знищення від межувальних знаків	–	–	–
7. Знищення лісових культур, підросту	–	–	–
8. Засмічення території	2	–	–
Всього по НПП	3	3,00	117,7

У жовтні 2024 р. виявили випадок незаконного добування зубрів в районі Багнуватської полонини. Було виявлено залишки двох дорослих особин. Територія, на якій здійснено правопорушення, належить до Зубрицького лісництва філії «Самбірське лісове господарство» (ДП "Ліси України"). Територія лісництва одночасно є мисливськими угіддями ТЗОВ "Ведмежа".

В НПП проводять протипожежні заходи. Особливу увагу приділяють протипожежній профілактиці, зокрема працівники парку проведуть роз'яснювальну роботу серед населення, в школах. Поряд з цим, в парку розміщують спеціальні аншлаги та попереджувальні знаки. Пожежно-небезпечний період на території лісового фонду триває, залежно від погодних умов, зазвичай з 1 травня до 1 жовтня. Розробляється щорічно мобілізаційний план гасіння пожеж.

Територія лісового фонду, яка знаходиться у віданні НПП, відноситься до другого класу пожежної небезпеки. Це зумовлено значною часткою хвойних насаджень різних груп віку та відвідуванням лісу населенням. Регіон відноситься до густонаселених, щорічно парк відвідують багато туристів. Особливо багато відвідувачів у період збору грибів, ягід, тому ймовірність виникнення лісових пожеж внаслідок масового відвідування лісу населенням є істотною.

5.3. Охоронний статус мисливських тварин

Із 20 видів мисливських тварин, які зареєстрованих у межах НПП «Сколівські Бескиди», сім занесені у Червону книгу України (табл. 5.2). З хижаків, занесених до Червоної книги України, на території парку трапляються: ведмідь бурий, рись, кіт лісовий, видра, горностаї, тхір чорний, зубр (Коханець та ін., 2000).

Ведмідь бурий занесений у Червону книгу України як зникаючий вид (ЗК). Ведмідь трапляється у всіх лісництвах. Працівники регулярно реєструють звірів, сліди та сліди їх життєдіяльності. Часто виявляли ведмедів весною, що пояснюється активністю звірів зумовленою пошуком корму після залишення звірами барліг. Весна – у життєдіяльності ведмеда найважчий період. Відсутність кормів змушує хижака, після виходу із барлоги, споживати малопоживні корми. Від наявності кормів залежить термін залягання у сплячку. Останні роки характеризуються м'якими зимами, без значного снігового

покриву, морозів. Погодні умови спричиняють пізнє залягання звірів у зимову сплячку. Іноді вони прокидаються серед зими і можуть залишати барлоги. Барлоги ведмедів реєстрували у всіх лісництвах парку. У Сколівських Бескидах хижакі залишають барлоги зазвичай у другій половині березня.

Однак, чисельність та поширення ведмедя в умовах парку вимагає ретельнішого вивчення. На початку ХХІ ст. поголів'я хижака оцінювалась в 20 особин. Упродовж тривалого періоду чисельність не змінювалась, що виникало здивування в екологів, мисливствознавців тощо. Науковці вважають, що одній особині необхідно не менше, ніж 10 км² лісової території, а для локальної популяції – 300-500 км². Площа сучасних природно-заповідних об'єктів Східних Карпат не може забезпечити існування локальних груп ведмедя. Однією із умов збереження виду полягає в тому, щоб територія, в межах якої він існує, була значною за площею і не фрагментованою. Не має заповідної території в Українських Карпатах, з огляду на етологію та біологію хижака і стану його популяцій, яка за площею є достатньою. Мінімальною чисельністю за якої ще можливе існування популяції ведмедя є чисельність в 35 голів, однак бажаний мінімум – 70 особин. Загалом, вид в Сколівських Бескидах потребує ретельнішого вивчення, об'єктивних даних обліків чисельності з використанням сучасних методів таксації, щоб розробити дієві заходи з охорони, відтворення, збільшення виду (Коханець та ін., 2000).

Три види із родини куницевих (тхір чорний, видра, горностай) внесені у Червону книгу України і характеризуються, як види чисельність яких неоцінена (НО). Тхір чорний (*Mustela putorius* L.) – типовий вид рівнинних лісів України, у гірську місцевість, зокрема у Сколівські Бескиди, проникає по долинах річок, але вище 1000-1200 м н. р. м. у гірські екосистеми не піднімається. Щільність його незначна. Біотопами існування є береги річок та їх притоки, вологі лісові ділянки.

Загалом, кожному виду, який наведений у табл. 5.2, надано певного природоохоронного статусу.

Таблиця 5.2.

Охоронні статуси мисливських звірів НПП «Сколівські Бескиди»

Види	ЧКУ	Bern	Bonn	МСОП
Кріт (<i>Talpa europaea</i> L.)	–	–	–	–
Білка (<i>Sciurus vulgaris</i> L.)	–	III	–	–
Бобер (<i>Castor fiber</i> L.)	–	III	–	–
Засць сирій (<i>Lepus europaeus</i> Pall.)	–	III	–	–
Лисиця (<i>Vulpes vulpes</i> L.)	–	–	–	–
Вовк (<i>Canis lupus</i> L.)	–	II	I, II	–
Ведмідь (<i>Ursus arctos</i> L.)	+	II	–	–
Рись (<i>Lynx lynx</i> L.)	+	III	–	–
Кіт лісовий (<i>Felis silvestris</i> Schreb.)	+	II	–	–
Куна лісова (<i>Martes martes</i> L.)	–	III	–	–
Куна кам'яна (<i>Martes foina</i> Erx.)	–	III	–	–
Горностай (<i>Mustela erminea</i> L.)	+	III	–	–
Ласка (<i>Mustela nivalis</i> L.)	–	III	–	–
Тхір чорний (<i>Mustela putorius</i> L.)	+	III	–	–
Борсук (<i>Meles meles</i> L.)	–	III	–	–
Видра (<i>Lutra lutra</i> L.)	+	II	–	NT
Свиня дика (<i>Sus scrofa</i> L.)	–	III	–	–
Олень благородний (<i>Cervus elaphus</i> L.)	–	III	–	–
Козуля європейська (<i>Capreolus capreolus</i> L.)	–	III	–	–
Зубр (<i>Bison bonasus</i> L.)	+	III	–	NT

ЧКУ – Червона книга України; Bern – Бернська конвенція про охорону дикої флори та фауни до якого потрапляє вид; Bonn – Бонська конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин; МСОП – Міжнародний союз охорони природи.

Видра (*Lutra lutra* L.) добре адаптована до існування у навколоводних біотопах, корм зазвичай добуває у воді. Поширення виду характеризується інтрозональністю, в гори піднімається до висоти понад 2000 тис. м н. р. м. Сліди життєдіяльності видри, зокрема її кормові столики, виявляли у всіх крупних водотоках парку: Опір, Стрий, Крушельниця, Рибник, а також їх притоків – Бричка, Орява та ін. По річках та струмках піднімається високо в гори. Міжнародний союз охорони включив вид у природи писок видів, існування яких близьке до загрозливого. Деякі види, які в Україні внесені у Червону книгу України, у Червоному списку Міжнародного союзу охорони зазначаються як види з найменшою загрозою існування.

Горноста́й (*Mustela erminea* L.) – найбільш характерні місця існування – лукові заплави річок, які зарослі чагарниками, очеретом і рогозою. Поширений у населених пунктах Сколівських Бескид. Тут він трапляється у присадибних ділянках – хлівах, скирдах, закинутих будівлях тощо. Горноста́й веде осілий спосіб існування, притримується постійних ділянок життєдіяльності. Площа його життєдіяльності залежить від наявності кормів: 30-40 га – за наявності достатньої кількості кормів і до 500-1500 м – при зменшенні кількості кормів. На території парку його реєстрували у долині річки Рибник, у деяких кварталах Крушельницького лісництва тощо.

У лісових біотопах парку поширені два види із родини котячих: рись (*Lynx lynx* L.) і кіт лісовий (*Felis silvestris* Schreb.). На початку XXI ст. щільність рисі становила 0,3-0,5 голів на 1,0 тис. га. Рись, згідно Червоної книги України, – рідкісний вид (РД). Не часто вона трапляється на території парку. За повідомленнями співробітників парку, сліди та сліди життєдіяльності рисі часто реєстрували в угіддях Майданського, Бутивлянського та Крушельницького лісництв, а загалом, сліди хижаків виявляли у всіх лісництвах. Найчастіше такі знахідки приурочені до зимового періоду. За наявності снігового покриву легше виявити сліди життєдіяльності виду, а також у період гону (кінець січня – на початку лютого) хижак характеризується значною активністю. Працівники парку реєстрували їх візуально, але частіше за слідами життєдіяльності окремих особин та сімей рисі. У приплоді трапляється від одного до чотирьох малят.

У НПП проводиться значна робота з метою з'ясування територіального поширення та чисельності ведмеда, рисі з допомогою фотокамер. Спільні дослідження проводили працівники НПП «Сколівські Бескиди» та Франкфуртське зоологічне товариство. Фінансову підтримку здійснювало Федеральне Міністерство охорони довкілля і природи та безпеки ядерних реакторів Німеччини (BMU). На початку XXI ст. поголів'я ведмеда бурого (*Ursus arctos* L.) на території парку характеризується стабільністю. З використанням фотопасток частіше працівники НПП почали виявляти в угіддях парку іншого хижаків – kota лісового, який в Червоній книзі України, віднесений до вразливих

видів. Однак, на відміну від рисі, значно менше вдалося виявити слідів життєдіяльності kota лісового, який веде дуже прихований спосіб життя. Його реєстрували в угіддя Крушельницького лісництва, а також у суміжних угіддях Орівського лісництва.

У Червоній книзі України зубра європейського (*Bison bonasus* L.) зазначено як вид зниклий у природі (ЗП). У Сколівські Бескиди зубра реакліматизовано у 1965 р. із завезенням 10 голів (додаток 4). Однак, чисельність виду збільшувалась повільно. Зокрема у 1972 р. у гірських умовах існувало 13 особин (4 самці, 7 самок) (Татаринів, 1973). У 1980 р. тут обліковано понад 30 голів і до середини 90-х років минулого століття чисельність майже не змінювалася. Реєстрували загибель зубрів, зазвичай взимку ймовірно через нестачу кормів (Коханець та ін., 2002). Для етології виду притаманне чергування періодів відпочинку і живлення. Взимку звірі переміщують від лежки до лежки і на маршруті поїдають підріст, підлісок, трав'яний покрив (ожина) тощо. Основними кормами зубра є ожина, верба, горобина, бузина, малина та ін. (Коханець та ін., 2004).

Станом на 1995 р. поголів'я зубра становило понад 30 особин. Найчастіше звірі трималися угідь Майданського, Завадківського лісництв (Хоєцький, 2002, 2003). Однак, на початку XXI ст. чисельність зменшилась до 6-8 голів. Після завезення зубрів із Європи сучасна чисельність становить понад 40 особин.

Із 20 видів птахів більшість із них є перелітними, трапляються у біотопах парку у період міграцій. Осілими є представники родини тетерукові. Однак, вони за винятком орябка, є рідкісними. Так, за період існування парку працівники реєстрували лише сліди життєдіяльності глушця і тетерука. Птахів не виявили, що свідчить про незначну щільність поголів'я (табл. 5.3). У Карпатах основні біотопи існування глушця є перестійні та стиглі ялинові насадження. Для виду характерне осіле існування, кожна особина упродовж року проводить життєдіяльність у межах порівняно невеликої території. За дослідженнями проф. В. Бондаренка та інших дослідників, оптимальними для

виду є приуроченість до відкритих стацій, галявин, узлісь тощо (Бондаренко та ін., 1993). Таким чином, із збільшенням вікового складу насаджень умови існування глушця збільшується, а умови існування тетерука погіршуються. Щодо орябка, у більшості європейських країнах зареєстровано тенденцію зменшення чисельності виду. Поголів'я орябка в оптимальних умовах становить у середньому 40 особин на 1 км². У Карпатах в мішаних насадженнях найвища чисельність становить близько 20 голів на 1 тис. га. Однак, згідно досліджень щільність виду дуже рідко більше 3-5 особин на 1,0 тис. га.

Таблиця 5.3

Охоронні статуси мисливських птахів НПП «Сколівські Бескиди»

Види	ЧКУ	Bern	Vonn	МСОП
Глушець (<i>Tetrao urogalus</i> L.)	+	II	–	–
Тетерук (<i>Lyrurus tetrix</i> L.)	+	III	–	–
Орябок (<i>Tetrastes bonasia</i> L.)	+	III	–	–
Деркач (<i>Crex crex</i> L.)		II	–	–
Пісочник малий (<i>Charadrius dubius</i> Scop.)	–	II	II	–
Чайка (<i>Vanellus vanellus</i> L.)	–	III	II	VU
Набережник (<i>Actitis hypoleucos</i> L.)	–	II	I, II	–
Слуква (<i>Scopolax ruscicola</i> L.)	–	III	I, II	–
Кульон великий (<i>Numenius arquata</i> L.)	+	II	II	NT
Куріпка сіра (<i>Perdix perdix</i> L.)	–	III	–	–
Перепілка (<i>Coturnix coturnix</i> L.)	–	III	II	–
Гуска сіра (<i>Anser anser</i> L.)	–	III	I, II	–
Гуменник (<i>Anser fabalis</i> Lath.)	–	III	–	–
Крижень (<i>Anas platyrhynchos</i> L.)	–	III	I, II	–
Гоголь (<i>Bucephala clangula</i> L.)	+	III	II	–
Крех малий (<i>Mergus albellus</i> L.)	–	II	–	–
Крех великий (<i>Mergus merganser</i> L.)	–	III	–	–
Припутень (<i>Columba palumbus</i> L.)	–	III	–	–
Голуб-синяк (<i>Columba oenas</i> L.)	+	III	–	–
Горлиця звичайна (<i>Streptopelia turtur</i> L.)	–	III	–	–

ЧКУ – Червона книга України; Bern – Бернська конвенція; Vonn – Бонська конвенція; МСОП – Міжнародний союз охорони природи.

У Сколівських Бескидах сформувались декілька типів орнітокомплексів. До лісового орнітокомплексу віднесені глушець, тетерук, орябок, слуква,

припутень та ін. У Західній Україні сформувалась урбанізована популяція припутня. Тому тут він заселяє не тільки лісові насадження, але й трапляється у населених пунктах. У НПП до лучного орнітокомплексу віднесені види: куріпка сіра, перепілка. Вологі луки заселяє деркач, кульон великий, чайка. У водних, прибережних біотопах трапляються гоголь, крех великий і малий, гуска сіра, гуменних, набережник, пісочник малий. Значна кількість птахів трапляється на території парку лише у період міграцій. Аборигенними птахами на яких полювали у минулому мисливці Сколівщини є глушець, тетерук і орябок. Всі вони занесені у Червону книгу України. Глушцю і тетеруку у Червоній книзі України надано статус – зникаючий, тобто існування птахів у Сколівських Бескидах є малоімовірними, якщо вплив негативних чинників на їх популяції будуть тривати. Тому в НПП необхідно розробити і реалізувати програму із відновлення та збереження популяцій цих птахів (Лях, Цюцик, 2024). Програми з відновлення популяцій тетерукових реалізуються в Польщі. У 2017 р. Національна комісія з питань Червоної книги України дозволила НПП «Верховинський» збирати яйця глушця і тетерука з метою розведення у штучних умовах. Серед тетерукових популяція орябка оцінена як вразлива.

Два види (кульон великий, гоголь), які внесені у Червону книгу України, трапляються на водотоках Сколівських Бескид лише у період міграцій. Кульон великий в Україні характеризується як зникаючий вид, згідно Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи – уразливий, тобто існує значний ризик зникнення виду у природному середовищі у найближчому майбутньому. Інший вид – гоголь – в Україні характеризується як рідкісний вид. Чайка, яка теж є у Червоному списку Міжнародного союзу охорони природи, з 2004 р. до 2015 р. перебувала у категорії «найменшого ризику», але з 2015 р. набула статусу виду близького до загрозливого стану. Інші види птахів відповідно до МСОП характеризуються, як види з найменшим ризиком, вони широко поширені та чисельні.

Таким чином, із 20 видів мисливських звірів сім внесені у Червону книгу України, 17 видів внесені у II і III списки Бернської конвенції, один вид – до

списку Бонської конвенції і два до Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи.

Із 20 видів птахів шість видів внесені у Червону книгу України. Всі види внесені до II і III списків Бернської конвенції, дев'ять видів до списків Бонської конвенції і два види до Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи.

ВИСНОВКИ

У збереженні біорізноманіття істотна роль належить природно-заповідним територіям. У природоохоронній системі Львівщини особливу функцію з охорони флори і фауни виконує НПП «Сколівські Бескиди». Систематичні і планові дослідження фауни у Сколівських Бескидах почалися лише з 1999 р. після організації Національного природного парку «Сколівські Бескиди».

Із 20 видів мисливських звірів, поширених на території НПП «Сколівські Бескиди», сім внесені у Червону книгу України, 17 видів внесені у II і III списки Бернської конвенції, один вид – до списку Бонської конвенції і два – до Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи. Із 20 видів птахів шість видів внесені у Червону книгу України. Всі види внесені до II і III списків Бернської конвенції, дев'ять видів – до списків Бонської конвенції і два види – до Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи.

В парку реалізується наукова програма із підтримки субпопуляції зубра, а також проводяться заходи із збереження рисі євразійської, ведмедя бурого. Є необхідність в розробленні програми із відтворення популяцій аборигенних видів тетерукових (глушець, тетерук, орябок) у Сколівських Бескидах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бандерич В. Я., Хоєцький П. Б. Олень лісовий в угіддях НПП «Сколівські Бескиди» // Матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. присвячена 10-річчю створення Національного природного парку "Подільські Товтри" ["Менеджмент екосистем природно-заповідних територій"], (Кам'янець-Подільський, 15-17 травня 2006 р.). – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2006. – С. 24-29.
2. Башта А.-Т. Активність рукокрилих у деяких умовно-корінних і похідних лісостанах Сколівських Бескидів (Українські Карпати) // Гори і люди (у контексті сталого розвитку). Матеріали міжнародної конф. – Т. II. – Рахів, 2002. – С. 199 -203.
3. Башта А.-Т. Антропогенна трансформація орнітокомплексів Сколівський Бескидів: Автореф. дис. ...канд. біол. наук / Чернівецький національний університет. – Чернівці, 2000. – 16 с.
4. Башта А.-Т. Вплив вторинної сукцесії лісу на динаміку формування гніздових орнітоугруповань у гніздовий період (Сколівські Бескиди, Українські Карпати) // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Сер. Біол. – 2001. – N 9. – С. 291-294.
5. Башта А.-Т. В. Гніздова орнітофауна смерекових монокультур НПП «Сколівські Бескиди» // Проблеми екологічної стабільності Східних Карпат. – Синевир, 1999. – С.11-12.
6. Башта А.-Т. Гніздова орнітофауна умовно-корінного мішаного лісу НПП «Сколівські Бескиди» // Національні природні парки: проблеми становлення і розвитку. – Яремче, 2000. – С. 18-22.
7. Башта А.-Т. Загальний аналіз структури фауни і населення птахів лісів Сколівських Бескидів (Українські Карпати) у гніздовий період // Вестник зоології. – 2000. – N 14. – С.85-89.
8. Башта А.-Т. В. Загальні риси та особливості антропогенної трансформації орнітокомплексів регіону Бескидів (Українські Карпати) // Еколого-географічні дослідження в сучасній географічній науці. – Тернопіль, 1999. – С.47-50.

9. Башта А.-Т. В. Заміна мішаних лісостанів смерековими монокультурами – вплив на орнітофауну Карпат // Вісник УкрДЛТУ. – 1999. – Вип. 9.7. – С. 12-17.
10. Башта А.-Т. Знахідки рідкісних видів рукокрилих (Mammalia, Chiroptera) в Бескидах (Українські Карпати) // Вестник зоологии. – 2000. – т. 34, N 3. – С. 66.
11. Башта А.-Т. В. Орнітосукцесія: зв'язок з сукцесією рослинності та значення для відтворення лісу // Науковий вісник УкрДЛТУ: Заповідна справа в Галичині, на Поділлі та Волині. – Львів: УкрДЛТУ. – 2004б. – Вип. 14.8. – С. 366-373.
12. Башта А.-Т. В., Приндак В. П. Рукокрилі (*Chiroptera*) в умовно-корінних букових і похідних смерекових лісах Сколівських Бескидів (Українські Карпати): видовий склад, добова активність і структура угруповань // Наукові основи збереження біотичної різноманітності. – 2017. – Т. 8 (15), № 1. – С. 113-124.
13. Башта А.-Т. В. Сукцесія гніздової орнітофауни у процесі відновлення мішаного лісостану (Сколівські Бескиди) // Наукові основи збереження біотичної різноманітності. – Львів: Ліга-Пресс, 2000а. – Вип. 1. – С. 8-14.
14. Башта А.-Т. В. Фауна рукокрилих (*Chiroptera*) регіону Сколівських Бескидів (Українські Карпати) // Наукові дослідження на об'єктах природно-заповідного фонду Карпат та збереження природних екосистем в контексті сталого розвитку. – Яремче, 2005. – С. 8-13.
15. Бондаренко В. Д., Делеган І. В., Татаринів К. А., Чернявський М. В., Татух С. Д., Лисенко В. І., Рудишин М. П. Мисливствознавство. – Київ: РНМК ВО, 1993. – 197 с.
16. Гожан М. Я. Чисельність та полювання на вовка (*Canis lupus L.*) в Сколівських Бескидах // Потенціал і проблеми мисливського господарства України. Зб. матер. I Всеукраїн. мисливськогосподарської наук.-практ. конф. студентів та аспірантів. – Львів: Сполом, 2006. – С. 48-53.

17. Гожан М. Я., Хоєцький П. Б. Особливості живлення вовка (*Canis lupus* L.) в Сколівських Бескидах // Матеріали Всеукраїнської наук.-техн. конф.: «Ведення лісового, мисливського і садово-паркового господарства та охорона довкілля». – Ч. 1. – Львів, 2006. - С. 40-43.

18. Гринчишан Т. Герпетологічні дослідження на території Національного природного парку «Сколівські Бескиди» // Проблеми екологічної стабільності Східних Карпат. - Синевир, 1999. - С. 53-55.

19. Гузій А. І. Просторово-типологічна організація населення птахів лісостанів Західного регіону України. – Житомир: Видавництво «Волинь» ПП «Рута», 2006. – 208 с.

20. Дейнека А. М., Бандерич В. Я., Башта А.-Т. В., Горбань І. М., Горбань І. Л., Приндак В. П., Хоєцький П. Б. Тваринний світ. - Львів: Сполом, 2008. - 184 с.

21. Дейнека А. М., Мілкіна Л. І., Приндак В. П. Ліси Національного природного парку «Сколівські Бескиди». - Львів: Сполом, 2006. - 176 с.

22. Дейнека А. М. Шляхи удосконалення економічної і природоохоронної діяльності Національного природного парку «Сколівські Бескиди» // Ефективна економіка. – № 3. – 2014. – С. 112-113.

23. Довганич Я. Е. Хищные млекопитающие Карпатского заповедника // Тезисы докладов. – IV съезд Всесоюз. териол. общества. – М, 1986. – С. 12-14.

24. Загороднюк І., Покиньючерда В., Киселюк О., Довганич Я. Теріофауна Карпатського біосферного заповідника. – К., Ін-т зоол. НАНУ, 1997. – 60 с.

25. Косяненко О. В. Багатоніжки (Diploroda, Chilopoda) Національного природного парку «Сколівські Беск»ди" // Заповідна справа в Україні. - Т. 10. - 2004. – Вип. 1-2. – С. 89-90.

26. Крамарець та ін. Національний природний парк «Сколівські Бескиди» (до 20-річчя створення). - Львів: ЗУКЦ, 2019. - 191 с.

27. Коллюшев И. И. Фауна позвоночных животных Советских Карпат // Фауна и животный мир Советских Карпат. – Ужгород, 1963. – С. 3-20.

28. Коханець М., Бандерич В., Мицик М., Крамарець В., Приндак В. Великі ссавці національного природного парку «Сколівські Бескиди» і шляхи їх охорони // Матеріали міжнародної екологічної конф. „Великі ссавці Карпат”. – Івано-Франківськ, 2000. – С. 35-36.

29. Коханець М. І., Бандерич В. Я., Хоєцький П. Б. Гори і зубри // Гори і люди (у контексті сталого розвитку. Матеріали міжнародної конф. – Т. II. – Рахів, 2002. – С. 347-349.

30. Коханець М. І., Хомюк П. Г., Хоєцький П. Б. Особливості живлення та кормова база зубра в НПП «Сколівські Бескиди» // Лісівництво та агролісомеліорація. – 2004. – Вип. 106. – С. 175-178.

31. Куликів О.О., Хоєцький П.Б. Дослідження риб в басейні р. Опір // Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Вип. 13.4. – 2003. – С. 18-21.

32. Куликів О. О., Хоєцький П. Б. Живлення форелі струмкової (*Salmo trutta m. fario L.*) в басейні р. Опір // Матеріали міжнародної науково-практ. конф. присвяченої 20-річчю створенню Шацького природного парку. – Світязь, 2004. – С. 28-32.

33. Лях Ірина, Цюцик Леся. Збереження біорізноманіття в умовах Сколівських Бескид // Матер. міжнар. науково-практ. конф. «Ліси природно-заповідних територій в умовах глобальних зм»н". – Сколе, 2024. – С. 161-165.

34. Микітчак Т.І. Зоопланктоценози водойм Сколівщини // Наукові основи збереження біотичної різноманітності. – Вип.. 6. - 2004 – С. 217-221.

35. Мисюра А. Н., Гассо В. Я., Гринчишин Т. Ю. Современное состояние популяций карпатского *Triturus montadoni* и альпийского тритона *Triturus alpestris* в Карпатском регионе // Структура та функціональна роль тваринного населення в природних та трансформованих екосистемах: Тези I міжнародної конф. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2001. - С. 176-177.

36. Полушина Н. А., Владышевский Д. В. Питание лисицы, лесной куницы и ласки в условиях Украинских Карпат // Флора и фауна Карпат. – Вып. 2. – М., 1963. – С. 218-223.

37. Полушина Н. А. До біології темного тхора на заході України // Наукові записки Природознавчого музею Львівського філіалу АН УРСР. – 1956, т. V. – С. 68-77.

38. Різун В. Б. Угрупування турунів (*Coleoptera, Carabidae*) вторинних ялинових лісів Бескид (Українські Карпати) // Вестник зоології. - 2000. - Отдельный выпуск № 14, часть I. - С. 67-78.

39. Рудышин М. П. Екологія популяцій рідких видів гризунів Карпат // Тезиси докладов. – IV съезд Всесоюз. териол. общества. – М, 1986. – С. 336.

40. Соломаха В.А., Якушенко Д. М., Крамарець В. О. та ін. Національний природний парк. Рослинний світ. - Київ: Фітосоціоцентр, 2004. - 240 с.

41. Стецула Н.О. Екологія мишоподібних гризунів Національного природного парку «Сколівські Бескиди» // Автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня к. б. н. 03.00.16 - екологія. - Київ, 2010. - 20 с.

42. Стецула Н.О. Нориця гірська в угрупованнях гризунів НПП «Сколівські Бескиди» // Раритетна теріофауна та її охорона. – Луганськ, 2008. – Вип. 9. – С. 276–278. – (Праці Теріологічної школи).

43. Сухорська О. П., Калин Б. М., Миго Р. В. Рідкісні та зникаючі види тварин на території НПП «Сколівські Бескиди» // Вісник Дніпропетр. держ. аграрно-екон. ун-ту. – 2015. – № 2 (36). – С. 113-116.

44. Татаринів К. А. Десятирічні підсумки вивчення вітчизняними зоологами теріофауни південно-західної частини України // Виїзна сесія відділу біологічних наук по проблемі вивчення флори і фауни Карпат. – Тези доповідей. – К., 1956. – 39-42.

45. Татаринів К. А. Результати вивчення теріофауни Західних областей України відчизняними зоологами // Наукові записки Природознавчого музею АН УРСР. – 1959, т. VII. – С. 49-62.

46. Татаринів К. А. Фауна хребетних Заходу України. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту. 1973. – 257 с.

47. Федонюк О.В. Особливості охорони популяцій земноводних і плазунів на заповідних територіях гірської частини Львівської області. // Наукові

дослідження на об'єктах природно-заповідного фонду Карпат та стан збереження природних екосистем в контексті сталого розвитку. – Яремче, 2005. – С. 211-212.

48. Хоєцький П. Б. Дослідження мишоподібних гризунів в угіддях НПП «Сколівські Бескиди» // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченій 150-річчю витоків кафедри лісівництва НЛТУ України «Лісівництво України в контексті світових тенденцій розвитку лісового господарства». – Львів: РВВ НЛТУ України, 2006. – С. 267-268.

49. Хоєцький П. Б. Про міграції зубра на Росохацьких полонинах // Науковий вісник Укр. ДЛТУ: зб. наук. –техн. пр. – 2002. – Вип. 12.3. – С. 83–86.

50. Хоєцький П. Б. Ратичні в умовах НПП „Сколівські Бескиди” // Науковий вісник Укр. ДЛТУ: зб. наук. –техн. пр. – 2004. – Вип. 14.8. – С. 376-380.

51. Хоєцький П.Б. Стан популяції зубра (*Bison bonasus L.*) в Сколівських Бескидах // Вісник Львів. ун-ту. Серія біологічна. – Вип. 32. – 2003. – С. 128-133.

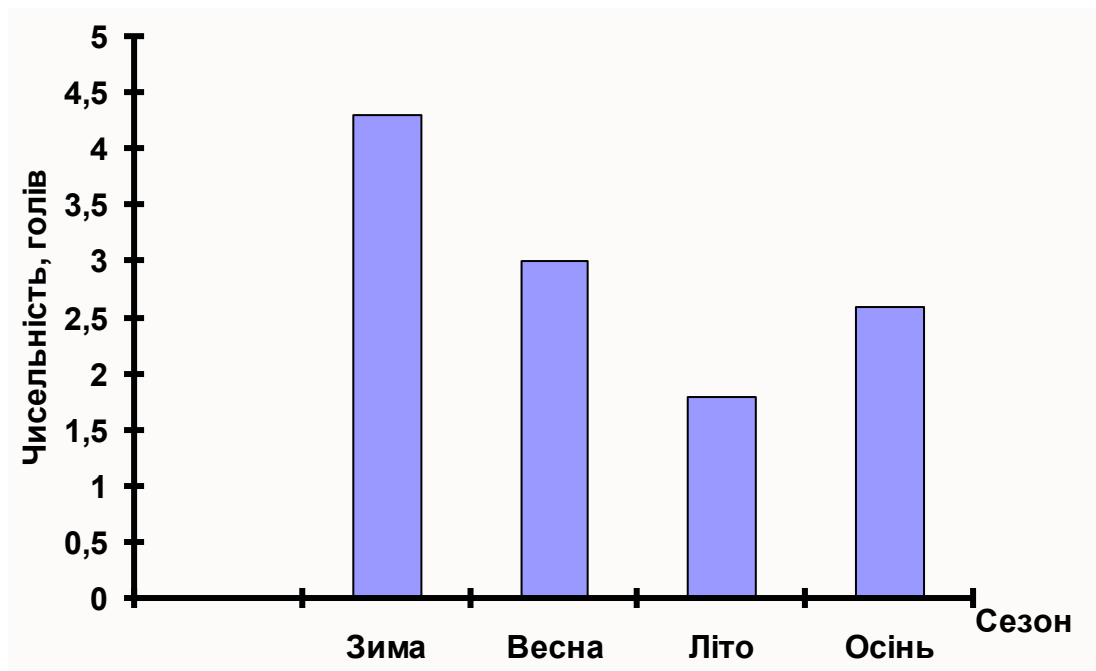
52. Хоєцький П. Б., Стецула Н. О. Рідкісні види дрібних ссавців території НПП «Сколівські Бескиди» // Науковий вісник УкрДЛТУ. – 2008. – Вип. 18.3. – С. 37-40.

53. Яворницький В. І. Біорізноманіття і антропогенна трансформація угруповань ґрунтових безхребетних лісових екосистем Сколівських Бескид // Матеріали наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю природного заповідника «Горгани». - Надвірна, 2006. - С. 277-280.

54. Янголенко К. І. Матеріали по екології, систематиці та практичному значенню сліпаків на Буковині // Матеріали до вивчення природних ресурсів Поділля. – Тернопіль-Кременець, 1963. – С. 196-200.

55. Яценко П. Т. До історії створення Національного природного парку «Сколівські Бескиди» // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.8. – С. 39-44.

ДОДАТКИ

Стадність *Cervus elaphus* в угіддях НПП «Сколівські Бескиди» (за Дейнека та ін., 2008)

Трапляння *Capreolus capreolus* в угіддях НПП «Сколівські Бескиди» (за Дейнека та ін., 2008)

Сезон	Кількість особин у стаді											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Зима	17	29	41	26	11	3	-	-	-	-	-	-
Весна	38	42	33	12	4	1	1	1	-	-	-	1
Літо	22	16	11	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Осінь	24	26	17	6	-	-	-	-	-	-	-	-

Величина стад *Sus scrofa* в угіддях НПП «Сколівські Бескиди» (2005 р.) (за Дейнека та ін., 2008)

Сезон	Кількість особин у стаді					
	1	2	3	4	5	6
Зима	2	2	1	-	1	-
Весна	3	4	2	1	1	1
Літо	2	-	-	-	-	-
Осінь	1	3	-	4	-	-

Реєстр зубрів, завезених у МГ "Майдан" (за Дейнека та ін., 2008)

Батьки		Зубри, завезені в МГ "Майдан"	Дата народження	Стать
самець	самка			
Pustosz	Pliszka	Бегонія	22.08.1952	♀
Pustosz	Byeta	Бездна	3.05.1955	♀
-	Purpura	Бесєдка	3.05.1955	♀
Puchatek	Byeza	Берендей	7.11.1960	♂
Pul	Begonia	Безсмертний	21.06.1960	♂
Pul	Byeljanka	Белена	11.05.1962	♀
-	Byeza	Белоглазка	06.1963	♀
Puchatek	Byezumnaja	Безумець	17.05.1963	♂
Puchatek	Byerdanka	Бердянськ	11.05.1963	♂
-	-	Бега	1965	♀